Regionledningskontoret
Elisabeth Mårell

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-05-26

TRN 2021-0123

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Yttrande över Vägledning för grönplanering – Boverkets och Naturvårdsverkets förslag för synpunkter

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Boverket och Naturvårdsverket över förslag till Vägledning för grönplanering.

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Region Stockholm har genom tillväxt- och regionplanenämnden beretts möjlighet att yttra sig över Boverkets och Naturvårdsverkets förslag till Vägledning för Grönplanering. Yttrandet utgår från ett samlat regionalt utvecklingsperspektiv utifrån Region Stockholms ansvar för regional fysisk planering och regional utveckling.

Boverket och Naturvårdsverket arbetar tillsammans med att ta fram en vägledning för grönplanering. Arbetet bedrivs som en samverkansåtgärd inom Rådet för hållbara städer. Målet med projektet är att ta fram en konkret och användarvänlig vägledning som kan användas i planering, byggande, förvaltning och utveckling av befintlig grönstruktur. Syftet med remissen är kvalitetsgranskning och att få in synpunkter på vägledningens användbarhet och relevans samt att samla goda exempel.

Region Stockholm anser att förslaget till vägledning för grönplanering som helhet är väl genomarbetad och tydligt strukturerad. Vägledningen täcker in många av de komplexa utmaningar och aspekter som ryms inom grönplaneringen samt ger konkreta och handfasta råd på ett kortfattat och

tydligt sätt. Region Stockholm lämnar förslag som kan förtydliga vägledningen ytterligare.

Bakgrund
Boverket och Naturvårdsverket arbetar tillsammans med att ta fram en vägledning för grönplanering. Vägledningen beskriver nyttan och värdena med grönplaneringen samt grönstrukturens betydelse för samhällsplaneringen. Grönplaneringen respektive grönplanens roll i den fysiska planeringen och grönskans betydelse för hållbart samhällsbyggande tydliggörs. Arbetet bedrivs som en samverkansåtgärd inom Rådet för hållbara städer. Målet med projektet är att ta fram en konkret och användarvänlig vägledning som kan användas i planering, byggande, förvaltning och utveckling av befintlig grönstruktur.

Syftet med remissen är kvalitetsgranskning och att få in synpunkter på vägledningens användbarhet och relevans samt att samla goda exempel.

Vägledningen består av två dokument som har olika format utifrån hur de är tänkta att publiceras:

- Vägledning för grönplanering – ett manus till webbtexter på PBL Kunskapsbanken, argument, lagstiftning, mål, utmaningar
- Vägledning att ta fram en grönplan – ett manus till en pdf/storymap som beskriver process med konkreta arbetssätt och ställningstaganden kopplade till framtagandet av en grönplan

Region Stockholms yttrande
Vägledningen som helhet samt struktur och läsbarhet
Region Stockholm anser att förslaget till vägledning för grönplanering som helhet är väl genomarbetad och tydligt strukturerad. Vägledningen täcker in många av de komplexa utmaningar och aspekter som ryms inom grönplaneringen samt ger konkreta och handfasta råd på ett kortfattat och tydligt sätt. Region Stockholm lämnar nedan förslag som kan förtydliga vägledningen ytterligare.

Region Stockholm har en lång tradition av att strukturerat ha arbetat med regional fysisk planering inklusive grönstrukturplanering. Regionledningskontoret håller med om att med hänsyn till natur- och kulturvärden kan en ändamålsenlig struktur av grönområden bidra med mångfunktionella lösningar som främjar människors hälsa, biologisk mångfald och klimatanpassning. Region Stockholm ser gärna att grönstrukturens betydelse för att bidra med upplevelser av skönhetsvärden och estetik stärks i vägledningen.

Vad gäller centrala begrepp i vägledningen saknar Region Stockholm en förklaring av skadelindringshierarkin också kallad balanseringsprincipen, en planeringsmodell som går ut på att undvika, minimera, kompensera och ersätta vid negativa konsekvenser på grönstrukturens funktioner, samt natur- och kulturvärden. Vägledningen kan med fördel utvecklas med ett resonemang redan i inledande texter om skadelindringshierarkin och hur fokus i den översiktliga planeringen bör ligga på att undvika och minimera negativa konsekvenser samt vikten av att se kompensation och ersättning som en sista utväg i planerings- och exploateringsprocessen.

I vissa delar av vägledningen, särskilt i avsnittet *Grönplanera för biologisk mångfald,* ligger tyngdpunkten i den vägledande texten på *skyddande och bevarande* av befintliga värden, vilket är viktigt. Region Stockholm önskar att vägledningen tydligare lyfter fram att *utveckling* i form av restaurering, nyskapande och förstärkande åtgärder för både grönstruktur och grön infrastruktur är en viktig del av planeringen.

Region Stockholm anser att det regionala perspektivet kan förtydligas på fler ställen i förslaget där ibland enbart lokal, nationell och global nivå nämns. Vägledningen kan också förtydligas så att det på fler ställen framgår att planerings- och kunskapsunderlag på regional nivå i vissa fall även tas fram eller tillhandahålls av regionerna och att kommunerna även kan vända sig till regionerna för tips och hjälp för att komma igång med övergripande grönplanering. Det vill säga inte enbart länsstyrelserna, till exempel den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050 eller andra strategier som bland annat den regionala landsbygds- och skärgårdsstrategin.

Region Stockholm rekommenderar att avsnittet om utmaningar med grönplaneringen kompletteras med ett stycke om kompetens- och resursbrist inom grönstrukturområdet, såväl inom planering och exploatering som bygglov och genomförande samt förvaltning i form av anläggande, drift, skötsel och underhåll.

Om förslaget till vägledning för att ta fram en grönplan är tänkt att kunna läsas som ett separat dokument anser Region Stockholm att det är viktigt att även där visa hur grönplanen som dokument hänger ihop med grönplanering som kontinuerlig process.

Inspiration, goda exempel, kunskaps- och planeringsunderlag
I remissen efterfrågas hjälp med goda exempel, länkar till fördjupningar, rapporter, webbplatser, kunskapsunderlag och planeringsunderlag. Nedan

följer en lista med några exempel som Region Stockholm tagit fram eller känner till. Länsstyrelsen Stockholm har också fått förslaget på remiss, därför listas inte deras planerings- och kunskapsunderlag nedan.

- Text om och dokumentet Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, se särskilt sidorna 66-68, 74-75, 98-105 och 147-150 i dokumentet.
  - https://www.sll.se/verksamhet/Regional-utveckling/strategier-och-planer-inom-regional-utveckling/rufs-2050/
- Regional grönstruktur
  - http://www.rufs.se/sakomraden/gronstruktur/
- Tätortsnära natur
  - http://www.rufs.se/sakomraden/gronstruktur/tatortsnara-natur/
- Gröna kilarna (vad är det?): Karta på de gröna kilarna och en genomgång av vilka de är och lite om respektive kil.
  - http://www.rufs.se/sakomraden/gronstruktur/grona-kilar/
- *Upplevelsevärden – Storymap*: Den appen är publik men inte publicerad på hemsidan än, länken kan delas
  - https://sll.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=ea749e72c0644d31b16e3c76a45d2c50
- Text och Rapporten *När, vad och hur? Svaga gröna samband i Stockholmsregionens gröna kilar*, Rapportnummer 2012:5:
  - http://www.rufs.se/publikationer/20122/20125-nar-vad-och-hur-svaga-grona-samband-i-stockholmsregionens-grona-kilar/
- Text och Rapporten *Ekosystemtjänster i Stockholmsregionen*, Rapportnummer 2013:3
  - http://www.rufs.se/publikationer/20082/20089-gronstruktur-och-landskap-i-regional-utvecklingsplanering/
- *Grönstruktur och landskap i regional utvecklingsplanering*, Rapportnummer 9:2008. I denna rapport beskrivs övergripande vilka underlag som legat till grund för den regionala avgränsningen av grönstrukturen i RUFS.
  - http://www.rufs.se/publikationer/20082/20089-gronstruktur-och-landskap-i-regional-utvecklingsplanering/

Stockholm Resilience Center i samarbete med Region Stockholm m.fl.:

- MatrixGreen erbjuder ett GIS-verktyg för att välja ut fokusområden (habitat eller biotoper) att använda i en spridningsmodell, skapa ett nätverk av länkar mellan fokusområdena, samt utföra ett par analyser på nätverket av länkar mellan fokusområdena.

- http://www.rufs.se/sakomraden/gronstruktur/matrixgreen/
- https://www.stockholmresilience.org/research/matrixgreen

Samverkan gröna kilar:

- En ny webbplats om samverkan i gröna kilar som har lanserats av nordostkommunerna i Stockholms län den 1 april.
  - https://www.gronakilar.se/

C/O City:

- C/O City är en ideell icke-vinstdrivande förening som driver frågor rörande urbana ekosystemtjänster, utvecklar verktyg, metoder och riktlinjer för urbana ekosystemtjänster, erbjuder utbildningar, seminarier och konferenser samt nätverkande i dessa frågor.
  - https://www.cocity.se/

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag
Remiss Vägledning för grönplanering – Boverkets och Naturvårdsverkets förslag för synpunkter

Beslutsexpediering

1. Boverket
2. Naturvårdsverket

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-05-26

Att ta fram en grönplan **(manus till PDF/storymapp)**

Innehåll

1. INLEDNING ... 3
1.1. Läsanvisning - att ta fram en grönplan ... 3
1.2. Grönplanens innehåll ... 3
1.3. Övergripande arbetsmoment för framtagandet av grönplanen ... 4
2. PLANERA OCH ORGANISERA ... 5
2.1. Gör en förstudie ... 5
2.2. Fatta beslut om genomförandet av en grönplan ... 6
2.3. Etablera organisation och arbetsformer ... 6
Skapa en arbetsorganisation med bred förankring ... 7
Identifiera aktörer och målgrupper ... 7
Dialog och kommunikation ... 10
Planera för kunskapshöjande aktiviteter ... 11
Identifiera utmaningar ... 12
2.4. Inventera befintliga underlag och öppna källor ... 13
Nationella underlag ... 13
Regionala underlag ... 14
2.5. Använd digitala underlag - ger stora möjligheter i fysisk planering ... 14
2.6. Gör ett urval av kartläggningar, temakartor och strukturbilder ... 14
Välj nivå på kartläggningar ... 14
Välj skalor för kartläggningarna ... 15
Välj temakartor och strukturbilder ... 15
Tänk tidigt i kartor och hur de kan presenteras ... 16
2.7. Inventera behov av ytterligare inventeringar/utredningar ... 17
3. KARTLÄGG OCH ANALYSERA ... 17
3.1. Ta avstamp i inventerade underlag ... 18
3.2. Gör kartläggningar utifrån ekosystemtjänster ... 18
Kartlägg utifrån ekosystemtjänster som en naturlig integrering i planarbete. ... 18
Kartlägg både värden och potential ... 19
Kartlägg i block utifrån de fyra kategorierna av ekosystemtjänster ... 20
3.3. Börja arbeta med kartläggningarna ... 21
4. TA FRAM TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER ... 23
4.1. Temakartor ... 25
4.2. Strukturbilder ... 27

5. FORMULERA STRATEGIER, ÅTGÄRDER OCH INDIKATORER FÖR UPPFÖLJNING 29
5.1. Arbeta fram en strategi 29
5.2. Arbeta fram en handlingsplan med budget och ansvar 30
5.3. Hur framgångsrik är grönplaneringen? 30
5.4. Planera för ajourhållning av underlagen i Grönplanen 32
5.5. Sammanställ Grönplanen 33
6. ANTA PLANEN 33
6.1. Beslutande instans 34
6.2. Samråd inför beslut 34
6.3. Beredning inför beslut och beslutsunderlag 34
6.4. Kommunikation av beslutet 34
7. BILAGA 1 - KARTLÄGGNING 36
7.1. Kartläggningsnivåer 36
7.2. Lista över kartläggningar 36
7.3. Grundkartor 37
7.4. Kartläggning inom block 1 – Biologisk mångfald och Stödjande ekosystemtjänster 39
7.5. Kartläggning inom block 2 – Reglerande ekosystemtjänster 46
7.6. Kartläggning inom block 3 – Försörjande ekosystemtjänster 51
7.7. Kartläggning inom block 4 – Kulturella ekosystemtjänster 56
7.8. Illustrera och sammanställ kartläggningarna i läsbart format. 61
7.9. Länkar till användbara kartläggningsmetoder och databaser 61
8. BILAGA 2 - SAMMANSTÄLLNING AV TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER 62

1. INLEDNING

Grönplanen är ett strategiskt dokument som beskriver hur kommunen och andra aktörer ska bevara och utveckla bebyggelse, natur och landskap för att främja biologisk mångfald, klimatanpassning och människors hälsa. Vägledningen har tagits fram gemensamt av Boverket och Naturvårdsverket i samverkan med Folkhälsomyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Vinnova, Sveriges Kommuner och Regioner, Länsstyrelsen, Tankesmedjan Movium vid SLU, Kristianstad kommun samt i samarbete med en referensgrupp av ett 20-tal kommuner.

1.1. Läsanvisning - att ta fram en grönplan

Denna del av vägledningen om grönplanering vänder sig till dig som ska arbeta med att ta fram en grönplan. På följande sidor presenteras processer med konkreta arbetsmoment, arbetssätt och ställningstaganden kopplande till framtagandet av handlingen. De olika momenten presenteras under olika avsnitt i vägledning med hänvisningar inom parantes. För mer fördjupade resonemang och argument kring grönplanering hänvisas till information upplagd på Boverkets och Naturvårdverkets webbplatser. Hänvisningar till aktuella delar på webbplatserna finns angivna under respektive avsnitt i detta dokument.

1.2. Grönplanens innehåll

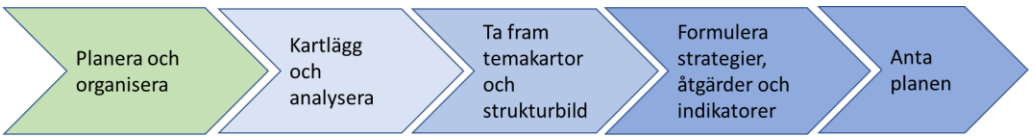
Grönplaner kan se olika ut och ha olika benämningar utifrån kommunala styrmodeller, lokala behov och målsättningar, lokala aktörer med mera. Inför framtagandet av en grönplan är det viktigt att tidigt tänka igenom vilken typ av grönplan kommunen behöver, hur förutsättningarna ser ut och i vilka sammanhang den ska användas. Det arbete som görs kan sammanfattas och dokumenteras i någon form av slutlig handling – en form av grönplan. Grönplanen kan vara ett stort dokument med flera olika avsnitt, ett mindre dokument med flera underliggande rapporter, eller kanske helt webbaserat som exempelvis en storymap. En handlings- och åtgärdsplan kan integreras i grönplanens huvuddokument eller också utformas som en separat handling. Slutresultatet är ofta ett viktigt underlag i kommunens översiksplanearbete.

Oavsett grönplanens omfattning, är en grundstruktur med följande innehåll användbar och med beskrivning / redovisning av:

- Vad en grönplan är, dess status (vem som beslutat den) samt grönplanens roll i den fysiska planeringen och grönskans betydelse för hållbart samhällsbyggande.
- Grönplanens relation till övriga kommunala dokument och hur planen ska användas i kommunens fysiska planering. Redogör för planens avgränsningar (både innehåll och geografiskt) [länk WEB]
- Organisation och arbetssätt för grönplanens framtagande och fortsatt organisation för grönplanefrågor (se avsnitt 2)

- Befintliga mål och riktlinjer som planen utgår ifrån - nationella, regionala, lokala samt relevant lagstiftning (se hemsidor [länk] och avsnitt 2)
- Urval av temakartor och strukturanalyser inklusive bristanalyser som kan vara underlag till fortsatta strategier och underlag till exempelvis översiktsplanen. (se avsnitt 3 och 4)
- Urval av riktlinjer för grönplanearbete i kommunens fysiska planering (utifrån forskning, ambitioner och lokala förutsättningar från karteringar och analyser) (se avsnitt 5)
- Grönplanens mål, strategier och handlingsplan för att nå önskad utveckling (utgår ifrån antagna mål, eventuella föreslagna kompletterande mål, analyser, strukturbilder och riktlinjer) (se avsnitt 5)
- Kostnadsberäkningar för insatser kopplat till handlingsplanen (se avsnitt 5)
- Organisation och ansvar för genomförande, uppföljning (indikatorer) och ajourhållning av underlag. (se avsnitt 5)
- Relevanta delar av underlaget för politiskt beslut (se avsnitt 6)

1.3. Övergripande arbetsmoment för framtagandet av grönplanen

I vägledningens olika kapitel kommer olika arbetsmomenten och arbetssätt att beskrivas:

PLANERA OCH ORGANISERA, inleder vägledningen med en beskrivning av arbetssätt där förutsättningarna för grönplanearbetet synliggörs, underlag för beslut tas fram liksom förslag till arbetsorganisation. I kapitlet beskrivs också hur olika aktörer kan involveras i arbetets olika skeden och slutligen hur ett urval av kartläggningar och strukturbilder kan göras som underlag för kommande strategier och åtgärdsförslag.

KARTLÄGGA OCH ANALYSERA, handlar översiktligt om vad som är bra att tänka på när det är dags att kartlägga, för att få bra underlag för kommande beslut. Vägledningen förespråkar en kartläggning av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, då det är ett bra sätt att naturligt integrera begreppen i planeringsarbetet och att det ger en bra överblick över de värden som finns i landskapet och som grönstrukturen kan bidra med.

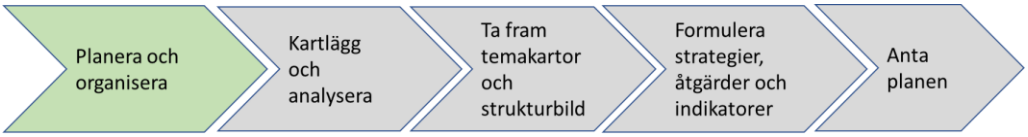
TA FRAM TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER. Här beskrivs hur kartläggningarna kan sammanfattas i användbara kartor och strukturbilder och ligga till grund för kommande strategier och åtgärdsprogram.

FORMULERA STRATEGIER, ÅTGÄRDER OCH INDIKATORER, här ges vägledning kring arbetet med att formulera strategier utifrån de underlag som tagits fram och de mål och lokala ambitioner som finns i kommunen. Åtgärder kan formuleras som riktlinjer och aktiviteter. Indikatorer är viktiga för att kunna följa upp arbetet. I kapitlet finns förslag på olika indikatorer som kan vara användbara.

ANTA PLANEN, kapitlet handlar om de olika stegen inför att antal planen. Bland annat beredningen inför beslut, samrådet och kommunikation.

BILAGOR: KARTLÄGGNING och SAMMANSTÄLLNING AV TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER är utformade för at ge mer detaljerade instruktioner om arbetssätt, teknik och metoder för kartläggningar och sammanställning av kartor och strukturbilder. De här kapitlen kan vara ett stöd i samband med att själva kartläggningsarbetet genomförs.

2. PLANERA OCH ORGANISERA

För ett effektivt arbete med grönplanen är det värdefullt att tidigt få en bild av förutsättningarna för arbetet, skapa en bra organisation och arbetssätt. Det är också bra att tänka igenom vilka beslut som behövs för att arbetet ska vara förankrat inom kommunen. I detta avsnitt beskrivs exempel och förslag på arbetets upplägg.

2.1. Gör en förstudie

Syftet med en förstudie är att få en bild av förutsättningarna för grönplanearbetet. Vad finns det för förutsättningar gällande ambition, kompetenser eller tekniska möjligheter på förvaltningsnivå och politisk nivå i kommunen? En förstudie är inte alltid nödvändig, men kan vara ett bra stöd inför beslut om en ny grönplan eller revidering av befintlig. Finns redan en grönplan är det ett bra tillfälle att se över eventuella behov av uppdatering då nya förutsättningar kan ha tillkommit.

TIPS!
Förstudien kan används som underlag för ansökan om finansiellt stöd för genomförandet av planen, exempelvis för att söka LONA-bidrag (Lokala naturvårdssatsning, som söks via Länsstyrelserna).

Följande delar kan vara värdefulla att reda ut i en förstudie:

- Identifiera vilka nationella mål och vilken lagstiftning som finns som *argument och stöd* för arbete med grönplanering. [länk WEB]

- Titta på olika exempel på grönplaner från olika kommuner, utgå utifrån en förebild som passar kommunen. Exempel på några grönplaner finns på Boverkets PBL kunskapsbanken - allmänt om PBL. (https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/verktyg/gronplan/exempel/)

- Se över befintligt kartunderlag och inventeringar på kommunen och säkerställ att det finns förutsättningar för en digital karthantering i arbetet med grönplanen (avsnitt 2.4).

- Tänk igenom grönplanens status och funktion. Vilken instans i kommunen ska ta beslut om grönplanen, vilken funktion ska grönplanen ha i kommunens fysiska planeringsarbete? [länk WEB]

- Identifiera relevanta mål, lokala program och beslut som finns som utgångspunkt och riktlinjer för arbetet med grönplanen. Vad finns det för lokalpolitiska ambitioner för arbetet med grönplanering och att skydda och utveckla grönstruktur och gröna värden?

- Gör en övergripande bedömning av möjlig organisation, budget och tidplan för arbetet med grönplanen. (se avsnitt 2.3)

2.2. Fatta beslut om genomförandet av en grönplan

Med utgångspunkt i förstudien kan ett beslutsunderlag för arbetet med grönplanen tas fram för politisk förankring och beslut. Kanske behöver beslutet föregås av ett enklare information/utbildning om grönplaneringens roll för hållbar samhällsplanering, så att det finns en gemensam bild och förväntningar på arbetet med grönplanen och dess resultat?

Kommande arbete med grönplanen underlättas om det tydligt framgår i beslutet hur arbetet ska genomföras, av vem och hur det ska finansieras. Det är också en fördel att klargöra hur arbetet förhåller sig till befintliga mål och strategier i kommunen, och om det finns andra riktlinjer att förhålla sig till i arbetet. Dock kan det vara bra att ha beredskap för att nya mål och riktlinjer kan behöva tillkomma under arbetets gång. Följande delar kan ingå i beslutsunderlaget:

- Kort beskrivning av grönplanens roll i hållbar samhällsplanering
- Övergripande mål (globala, nationella, lokala) och andra riktlinjer för arbetet med grönplanen.
- Planens status och beslutandeinstans
- Övergripande organisation och arbetssätt
- Budget
- Tidplan

2.3. Etablera organisation och arbetsformer

När kommunen fattat beslut om att ta fram en grönplan, behöver en bra arbetsorganisation och arbetsformer skapas för genomförandet. I arbetet ingår att tydligt formulera uppdragets syfte, identifiera arbetsinsatser och vilka som

behöver vara med i arbetet, både inom kommunens organisation och externt. I detta skede behöver också klargöras vilka aktörerna och målgrupperna är samt behov av dialog och kommunikationsinsatser.

Skapa en arbetsorganisation med bred förankring

För ett effektivt arbete är det viktigt med återkommande avstämningar med olika parter i den interna organisationen. En framgångsfaktor är att skapa en bred, kommunövergripande **referensgrupp** för att nå ut med information och få inspel från kommunens olika verksamhetsområden under arbetets gång.

En **styrgrupp** av chefer och/eller politiker kan ofta underlätta arbetet genom en kontinuerlig avstämning av aktuella frågor, resursfördelning med mera, vilket skapar ett fortlöpande engagemang för frågan. Det kan också behövas politiska avstämningar under arbetets gång, för att stämma av inriktning, ambitionsnivå mm.

En bred **arbetsgrupp** från flera av kommunens förvaltningar är en förutsättning för att få en bra förankring av arbetet liksom för att kunna ta fram ett rättvisande underlag vid kartläggningar och analyser. Det behövs många olika kompetenser som kan tillföra kunskap och olika aspekter i arbetet. Några kompetenser/funktioner som ofta är bra att ha med sig i en arbetsgrupp har kunskap inom:

- strategisk fysisk planering
- landskap och landskapsarkitektur
- ekologi
- friluftsliv
- miljö och klimatfrågor
- folkhälsa
- kulturmiljöer
- förvaltning av parker och grönområden
- förvaltning av mark, skog och fastigheter
- förvaltning av kultur-, idrotts- och friluftsanläggningar
- vatten- och avlopp
- GIS
- kommunikation

Sammansättningen av arbetsgruppen bestäms utifrån kommunens förutsättningar, både vad gäller kompetenser men också efter framträdande gröna värden i kommunen. Kanske finns det ytterligare några kompetenser/funktioner som behöver vara med i arbetsgruppen i just din kommun.

Identifiera aktörer och målgrupper

Grönplanering omfattar många olika typer av mark som ägs, förvaltas och används av många olika aktörer i samhället. Grönplanering förutsätter därför en

samverkan mellan många olika aktörer för att bli framgångsrik och nå varaktiga resultat. Det finns mycket kunskap att hämta hos de olika aktörerna samtidigt som det är viktigt att de känner delaktighet i planering, utveckling och förvaltning av grönstrukturen.

Aktörer att involvera i arbetet med grönplanen
När en grönplan tas fram är det angeläget att identifiera vilka aktörer som berörs, på vilket sätt och hur de ska involveras inte bara i framtagandet av planen utan också kan bidra till genomförandet. Nedan listas olika grupper av aktörer som är centrala i arbetet med grönplanering.

- **Kommunens olika förvaltningar** – verksamheter inom nästan alla delar av den kommunala förvaltningen berörs. Givna aktörerna är tjänstepersoner som arbetar med fysisk planering, exploatering, natur- och miljövård, kultur- och fritidsfrågor samt de som förvaltar befintliga parker och naturområden. Men en samverka med exempelvis skola och förskola, liksom äldrevård är också viktigt.

- **Politiker** – valda av invånarna och anger mål, riktlinjer och gör prioriteringar inom kommunens verksamheter.

- **Kommunmedborgarna(-invånare)** – alla som bor och verkar inom kommunen, såväl i stad som på landsbygd. Medborgarna utgörs av personer av alla åldrar, funktionsvariation, etniskt ursprung och könstillhörighet. Det är ytterst för en hållbar miljö för medborgandas gemensamma bästa och utifrån förutsättningarna på varje plats som grönplaneringen sker.

- **Föreningar och näringsliv** – ideella organisationer samt företag och branschorganisationer som använder grönområden för sina verksamheter. De har ofta god kunskap om områdena och berörs direkt av eventuella förändringar.

- **Fastighetsägare** – största andelen av grönstrukturen ägs av enskilda fastighetsägare som bostadsrättsföreningar, villaägare och markägare inom jord- eller skogsbruk. Hur dessa områden tas omhand och sköts har stor betydelse för både biologiska och rekreativa värden i landskapet.

- **Exploatörer** – grönstrukturen förändras ofta vid olika typer av ny- och ombyggnation. En tidig dialog och samverkan kan borga för långsiktig hållbara lösningar som kan gynna både exploatörernas ändamål och natur- och kultur-miljöer.

- **Grannkommuner**– påverkas i vissa fall av kommunens beslut och markförvaltning. Planerade åtgärder i befintlig grönstruktur kan vara bra att förankra med angränsande kommuner och länder eftersom det en samverkan kan skapa synergieffekter. En utveckling av

friluftsanläggningar i ett grönområde kan vid samverkan skapa ett mervärde för kommuninvånare på båda sidan gränsen. På samma sätt kan kustnära våtmarksåtgärder skapa en långsiktigt bättre miljö i havet, vilket kan samordnas mer ett annat lands miljöinsatser.

- **Länsstyrelser** – som regeringens företrädare i länet ska de arbeta för regional och nationell samverkan. De arbetar tvärsektoriellt med många olika sakfrågor som spänner över samhällsfrågor av vitt skilda slag, från landsbygdsutveckling och biologisk mångfald till integrationsfrågor och skydd av kulturmiljöer. Länsstyrelsen har bland annat en rådgivande och granskande roll av kommunerna i deras arbete med översiktsplaner och detaljplaner och har också en särskild roll att bevaka mellankommunala frågor. Grönstruktur är inte sällan en mellankommunal fråga då samma grönområden kan delas av flera olika kommuner.

  På regional nivå har länsstyrelserna en viktig roll att ta fram planeringsunderlag beträffande riksintressen och allmänna intressen som omfattar miljöer relevanta för grönplaneringen. Alla länsstyrelser har också tagit fram en första generation regionala handlingsplaner för grön infrastruktur, vilka är viktiga planeringsunderlag för att synliggöra ekologiska värdekärnor, värdetrakter och samband i landskapet.

- **Regioner** – sedan 2019 har landstinget övergått till att bli region med ett tydligt ansvar för den regionala planeringen och ska också bidra med underlagsmaterial för den fysiska planeringen i kommunerna. Region Skåne och Region Stockholm ska också ta fram en regionplan enligt 7 kap. PBL.

Målgrupper
Grönplanen vänder sig till några huvudsakliga målgrupper vilka på olika sätt behöver kunna förstå och tolka grönplanens innehåll men också för att kunna tillämpa dess intentioner. Målgrupperna är olika och att ta hjälp av andra professioner inom kommunikation och illustration kan vara en framgångsfaktor för att lyckas kommunicera grönplanen. Det kan vara fördelaktigt att presentera materialet på olika sätt för att bättre anpassa och nå ut till olika målgrupper och behov.

Nedan beskrivs grönplanens vanligaste målgrupper och aspekter att tänka på i kommunikationen med dem.

- **Tjänstepersoner på kommunens olika förvaltningar** – är berörda av grönplanens innehåll och intentionerna i planen ska vara lätta förstå och beskriva hur det kan beröra och påverka verksamheten. Det är bra att tänka på att gruppen omfattas av personer med många olika ansvarsområden och olika kunskap i gröna frågor.

- **Kommunens politiker -** grönplanen har en tydlig koppling till översiktsplanen är ett viktigt övergripande strategiskt dokument som ska behandlas i den politiska beslutsprocessen. Den är också ett underlag

som ska behandlas och prioriteras budgetmässigt. Därför blir kommunens politiska instanser en viktig målgrupp.

- **Privata markägare och verksamhetsutövare** - markägare och entreprenörer som bygger, bedriver besöksnäring eller annan verksamhet som är beroende av markanvändningen har också intresse av grönplanens ställningstaganden och kunskapsunderlag. Här är det angeläget med tidig information och dialog om kommunens avsikt när det gäller att ta hänsyn till allmänna intressen. Det kan också underlätta dialog kring alternativa åtgärder och kompensationsåtgärder eller stimulera entreprenörer och markägare till åtgärder som stärker och utvecklar grönstrukturen och ekosystemtjänsterna.

- **Allmänheten, kommunmedborgare och föreningsliv** - Allmänheten, här kommunmedborgare och ideella föreningar och organisationer, är en bred målgrupp med mycket olika bakgrundskunskap och ingångar till grönplaneringsfrågor. Det kräver en tydlig och pedagogisk presentation av innehållet i grönplanen, såväl på för att ge information om olika upplevelsevärden som att skapa förståelse för planens påverkan för deras närområde.

Dialog och kommunikation

Grönplanering handlar till mycket stor del om dialog och kunskapsinsamling. Dialogen kan beskrivas i en kommunikationsplan som tas fram ganska tidigt i arbetet. Många aktörer har kunskap om bland annat markförvaltning, rekreativa värden och biologisk mångfald, och har ofta stort intresse av att medverka i arbetet tidigt i processen.

En bra genomförd dialog och kunskapsinsamling behöver förberedas väl. Det är viktigt att fundera på vad organisationen vill uppnå med dialog och samverkan, hur mycket tid och resurser som behövs, när i tiden dialogen ska genomföras, vem i organisationen som behöver vara med, hur mycket medborgarna ska involveras och i vilka delar samt hur resultatet ska tas omhand och dokumenteras. Det finns många metoder för att jobba med aktörs- eller intressentanalys. Välj en metod som passar projektets och kommunens förutsättningar och som säkerställer att urvalet av aktörer möjliggör den förändring som grönplanen syftar till. Enkäter, webundersökningar och intervjuer kan vara bra verktyg för kunskapsinsamling.

Beroende på hur olika aktörer bjuds in till information och dialog skapas olika förväntningar på hur de ska kunna påverka processen och slutresultatet. Det är också viktigt att analysera målgruppen och använda metoder och redskap för dialogen som är anpassad till målgruppens förutsättningar. Dialogen bör planeras så att det blir en process som följer med processen för framtagandet av planen, till skillnad från att se dialogen som en rad med punktinsatser. Det ger en bättre kontinuitet och tydlighet gentemot de deltagande aktörerna.

Dialogen kan genomföras genom digitala eller fysiska möten i olika lokaler eller på olika platser utomhus. Ibland kan det vara en fördel att ”bjuda in sig” till

olika verksamheter eller evenemang i en miljö där målgruppen känner sig bekväma, exempelvis pensionärsträffar, möten inom ideella föreningar eller elevråd. Informera tydligt om vad syftet med dialogen är, hur resultatet av dialogen ska tas om hand och användas och hur lång tid arbetet kommer att pågå. Det är viktigt att inte ge för höga förväntningar på resultatet som inte kan införlivas. Planera in dialogen innan för mycket i planeringen är låst och det inte går att påverka. Ha en plan för återkoppling från dialogmöten och undersökningar.

Om grönplanen genomförs inom översiktsplanen enligt PBL måste den samrådsprocess som regleras där användas. Oftast är grönplanerna dock självständiga dokument som utgör underlag för Översiktsplanerna och kommunerna är därmed fria att använda de former av samråd som man önskar.

Det färdiga förslaget till grönplan blir en bekräftelse på hur organisationen har tagit hänsyn till de synpunkter som kommit in i dialogen. I en formell planprocess enligt PBL sker en utställning och granskning av det färdiga förslaget där samrådsprocessen också ska framgå samt hur synpunkter har hanterats. Är grönplanen ett fristående dokument kan den presenteras på ett mindre formellt sätt. Det är bra att ha en tydlig plan för hur grönplanen ska kommuniceras när den är klar.

Läs mer om genomförande av dialog här. (Länk WEB-text)

EXEMPELRUTA
Kompletteras med EXEMPEL på dialogaktiviteter från några kommuner.

Vaggeryds kommun? - studie delaktighet
https://core.ac.uk/download/pdf/211581573.pdf

Planera för kunskapshöjande aktiviteter

Genomförande av kunskapshöjande åtgärder är en viktig del i förankringsarbetet. En gemensam kunskapsbas, både intern och externt, borgar ofta för en givande och framåtsyftande dialog. Att tydliggöra kopplingarna mellan Global-, nationella och lokala mål ökar förståelsen för kommande beslut och kan vara en framgångsfaktor för ett proaktivt arbete.

Förslag på aktiviteter

- interna och externa utbildningsinsatser,
- föreläsningar,
- workshops,
- exkursioner,
- informationsträffar samt
- framtagande av informationsmaterial för en bred spridning.

Planera tidigt in vilka typer av kunskapshöjande aktiviteter som kan vara lämpliga och när i tid under arbetas gång. De kan göras vid flera olika tillfällen och med olika inriktning. Exempelvis kan aktiviteter göras vid uppstart med grundläggande information om gröna värden och ekosystemtjänster. Fördjupade kunskapsinsatser för olika teman göras i samband med kartläggningar eller framtagande av strategier, vilket kan bidra både med mer information och engagemang. Fundera också kring finansiering och ta med det i kommunens budgetarbete.

EXEMPELRUTA
Kompletteras med EXEMPEL på kunskapshöjande aktiviteter från några kommuner. Eskilstuna och Täby, Vaggeryd, Östersund

Identifiera utmaningar

Det finns samhällsutmaningar där grönplanen kan vara ett verktyg för att möta upp målsättningar och visioner. Exempelvis i en kommun med en äldre befolkningsstruktur, kan närhet till grönområden vara extra viktigt för en god hälsa hos invånarna.

Det kan behövas en bred dialog, kunskapsinhämtning och förankring för att ta fram en bra bild av utmaningarna. Fundera kring vilka utmaningar kommunen står inför de närmaste åren eller på lite längre sikt. Vilka av dessa berör de gröna värdena och vilka är det angeläget att arbeta med inom ramen för grönplanen? De utmaningar som identifieras kan ha viss påverkan för behovet av kartläggningar och analyser som ska göras, men också ligga till grund för framtagande av strategier, riktlinjer och åtgärder i grönplanearbetet.

Det kan också finnas särskilda utmaningar inom grönplaneringen som kan behöva hanteras i en grönplan. Utmaningarna kan ofta handla om markanvändning och ställningstagande kring prioriteringar som exempelvis balans mellan bebyggelse och grönska, beaktande av kumulativa effekter eller avvägning mellan olika ekosystemtjänster.

Läs mer om olika utmaningar inom grönplaneringen här (Webblänk)

EXEMPELRUTA
EXEMPEL på utmaningar som några kommuner identifierat.
Vaggeryds kommun:

- Snabba exploateringar
- Klimatförändringarna
- Granens utbredning
- Folkhälsa
- Barriärer
- Odlingslandskapets strukturförändring

Läs mer i Vaggeryds Grönstrukturplan 2019

Kristianstad kommun:

- Befolkningens hälsa
- Ökad befolkning och förtätning
- Attraktivt boende
- Otillgänglig grönska
- Beslutsprocessen
- Ett förändrat klimat
- Vattenkvalitet
- Stadsodling
- Föränderligt friluftsliv
- Förvaltning
- Kunskapsbrist
- Utarmad biologisk mångfald

Läs mer i Kristianstads grönstrategi 2017

2.4. Inventera befintliga underlag och öppna källor

Det är bra att tidigt skapa sig en bild av vilka underlag som finns för att bedöma omfattningen av arbetet. Inventera vilka källor som finns och kan vara användbara. Exempel på öppna källor finns listade under avsnitt 70.

Nationella underlag

Det finns idag många digitala underlag tillgängliga i form av öppna källor hos olika myndigheter, till exempel Nationella marktäckedatabasen. Informationen i de nationella och regionala källorna är generellt ett bra underlag för de övergripande skalorna (kommunen, tätorten). Underlaget kan ge en bra helhetsbild över de gröna strukturerna och sambanden i kommunen. Nationella marktäckedata har i dagsläget en upplösning på 10*10 m och kommer att uppdateras med jämna mellanrum, vilket gör att det kommer att gå att kartlägga förändringar på sikt.

Regionala underlag

Regionala underlag finns samlade på Länsstyrelsernas sidor med geounderlag, exempelvis Planeringskatalogen och GeodataKatalogen. Det kan användas som en översikt eller ”tittskåp” över de kartläggningar och öppna data som finns för en region. Vid nedladdning av underlag, rekommenderas dock att gå till källan, d.v.s. de respektive myndigheter eller organisationer som har grundmaterialet. Kontakta gärna Länsstyrelsen för tips och hjälp att komma igång. Det finns även mer underlag hos Länsstyrelserna som kan vara användbart i arbetet med kartläggning och kommande analyser.

Kommunala och lokala underlag

Inventera också vilka underlag och vilka kartskikt som redan finns i kommunens GIS-databaser. Har kommunen också eget material i form av inventeringar kan det vara ett bra underlag för att komplettera och förfina underlaget från de nationella källorna.

2.5. Använd digitala underlag - ger stora möjligheter i fysisk planering

Det finns en stor fördel med att använda digitala underlag både vid bearbetning av befintliga data och vid framtagande av kompletterande inventeringar. Underlag behöver vara digitala för att ha hög tillgänglighet och användbarhet. De digitala skikten och informationen blir tillgänglig för fler, både internt och extern, och kan användas för många olika syften. Det kan till exempel vara ett underlag vid detaljplanarbete, men också bearbetas vidare till åtgärdsförslag.

Genomförda inventeringar på lokalnivå kan också användas för att förfina och komplettera regionala och nationella databaser. Ett regionalt arbete mellan kommunerna underlättas om information och kartskikt kan utbytas för samordning vid exempelvis kommungränserna. Det finns etablerade standarder för digital information. Hänvisning till länk. En konsekvent användning av dessa underlättar utbyte av information mellan olika intressenter.

Geografiska informationssystem med kartor är en viktig del av grönplaneringen. Det är viktigt att avsätta personella resurser för GIS som har möjlighet att följa projektet och uppdatera kartmaterial efterhand.

2.6. Gör ett urval av kartläggningar, temakartor och strukturbilder

Redan innan olika kartläggningar påbörjas kan det vara bra att fundera på vilken ambitionsnivå de ska ha och vilket material som kommer att bli användbart i kommunens fysiska planering. Behövs exempelvis underlag som kan användas som stöd vid detaljplanering, till översiktsplanen eller är det underlag för strategier och åtgärdsförslag? Detta är faktorer att fundera över redan innan kartläggningarna genomförs.

Välj nivå på kartläggningar

Kommuner har olika förutsättningar för att ta fram grönplaner. Det gäller både utifrån resurser som behov utifrån regionala förutsättningar. Det

finns dock vissa parametrar som är mer allmängiltiga och kan behöva belysas i varje kommun för att till exempel uppfylla lagstiftning och nationella och regionala mål. Vilken nivå på kartläggningar behövs?

En lista med förslag på olika kartläggningar finns sammanställd under kapitel 3 och 7. Kartläggningarna är uppdelade i två kategorier, en *Basnivå* och en *Tilläggsnivå*. Basnivån representerar en enklare kartläggningsnivå som ofta kan göras utifrån befintliga underlag och öppna data. För tilläggsnivån kan kompletterande underlag och inventeringar behöva tas fram, antingen i egen regi eller via konsultköp.

Utgå gärna från baslistan och fundera kring om det är några andra kartläggningar från ”tilläggs”-listan som också är relevanta att göra utifrån antagna mål, förutsättningar och behov för aktuell kommun.

Välj skalor för kartläggningarna

Fundera kring vilka skalor som är lämpliga att arbeta med vid kartläggningarna. Detta görs oberoende av vilka nivåer som väljs. Ofta behövs en kommunövergripande skala som grund som sedan kan kompletteras med mer detaljerade kartor över tätorter, friluftsområden eller vissa geografiska områden av särskilt intresse. En kartläggning av grön infrastruktur behöver till exempel inledningsvis hanteras i en större skala för att beskriva de övergripande sambanden i landskapet. Därefter tas ställning till behov av mer detaljerade kartläggningar inom exempelvis tätorten. För kartläggningar som exempelvis berör parkernas lokala vattenreglering, förekomst av värmeöar mm, behövs ofta en mer detaljerad skala som är kopplad till en tätort eller stadsdel.

Under arbetets gång kommer det ofta att bli tydligare vilken detaljnivå som behövs. Det är generellt en fördel att börja på en övergripande skala för att arbeta sig ner i detalj inom vissa geografiska områden.

EXEMPELRUTA utvecklas

Exempel, Eskilstuna?

Välj temakartor och strukturbilder

För att kartläggningarna (de olika digitala skikten) ska bli illustrativa och användbara för bland annat översiktsplanearbetet eller som underlag för strategier och åtgärdsförslag kan de sammanfattas i temakartor eller strukturbilder. Med temakartor menas kartor som tagits fram genom att olika kartskikt förts samman inom olika teman, till exempel en temakarta kring biologisk mångfald eller för att visa tillgången till olika grönområden för kommuninvånarna. Skillnaden mellan temakartor och strukturbilder är sällan helt glasklar, men en strukturbild kan ofta innehålla en sammanvägd bild av olika värden (flera teman) på en gång och visa på önskad utvecklingsinriktning. Exempelvis kan områden med särskilt fokus för utveckling av biologisk

mångfald, dagvattenhantering och friluftsliv illustreras på samma strukturbild, där utvecklingsområden särskilt lyfts fram.

Urvalet av temakartor och strukturbilderna kan ofta kopplas till kommunens mål och ambitioner inom olika intresseområden. Många av målen är sannolikt i sin tur kopplade till måluppfyllelse av de globala och nationella målen och ska helst ha identifierats tidigt i grönplanearbetet.

Tänk igenom vilka temakartor eller strukturbilder som kan behövas som underlag till översiktsplanearbetet, som stöd vid detaljplanering eller som underlag för strategier och åtgärdsförslag?

Att tidigt få en uppfattning om vilka temakartor och strukturbilder som ska tas fram underlättar arbetet, men ha också en beredskap för att kunna komplettera och omvärdera utvalda temakartor och strukturbilder utifrån de aspekter som kan komma fram vid kartläggningarna och som inte beaktats inledningsvis.

Läs mer om temakartor och strukturbilder i kapitel 4.

EXEMPELRUTA utvecklas, fler exempel

Exempel på ett tillvägagångssätt för val av temakarta eller strukturbild (Kristianstad)

Kommunen vill uppfylla etappmål om folkhälsa och har tagit fram en målformulering om ” Långsiktigt hållbara boende-och vistelsemiljöer”. Kommunen vill att alla kommuninnevånare ska ha tillgång till varierade gröna miljöer vid och omkring sin bostad, förskola, skola och arbetsplats.

För att kunna arbeta aktivt med målet behöver underlag tas fram för hur förhållandena ser ut i kommunen. En temakarta/strukturbild kan visa på hur tillgången till grönytor ser ut i kommunen, var det finns god tillgång men också var det finns brister och där grönstrukturen behöver stärks upp. Temakartor eller Strukturbilder kan synliggöra förhållandena, förutsättningarna och behoven och kan ligga till grund för kommande åtgärdsförslag

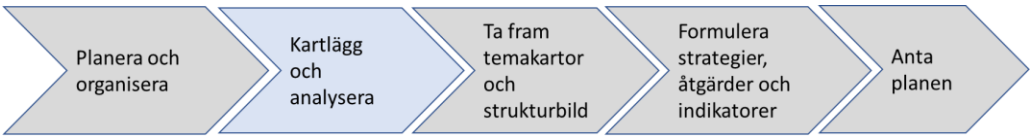
Tänk tidigt i kartor och hur de kan presenteras

Det är viktigt att tänka på kommunikationen av grönplanen som helhet och behov av illustrationer och pedagogisk layout för att nå ut med materialet till berörda. Fundera på hur kartläggningarna och strukturbilderna kan kompletteras med beskrivande text och presenteras i förhållande till översiktplanearbetet. Slutproduktens presentation i digital eller analog form behöver planeras redan från början. Grönplanen kan vara ett stort dokument med flera olika avsnitt, ett mindre dokument med flera underliggande rapporter, eller kanske helt webbaserat som exempelvis en storymap. Det beror på vilket eller vilka behov som finns och vilka användare som ska nås. Alla kartläggningar behöver dock vara digitala för att få ett brett användningsområde.

2.7. Inventera behov av ytterligare inventeringar/utredningar

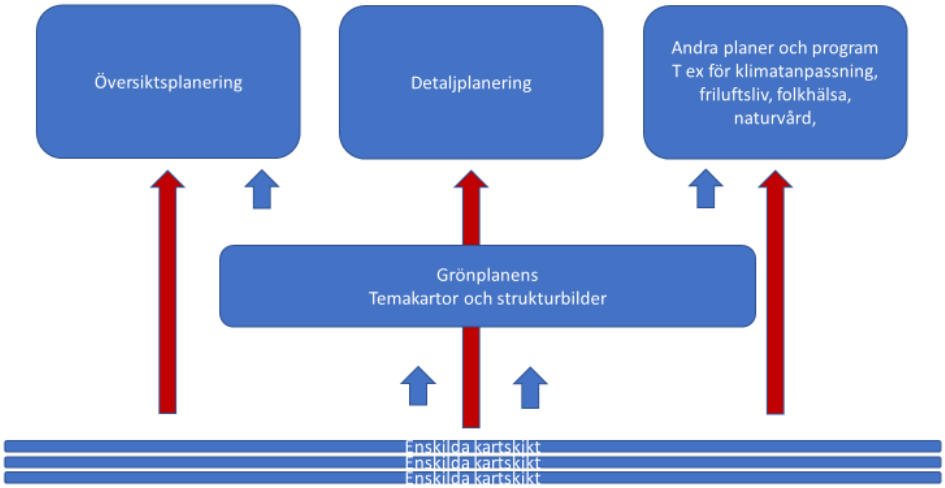
Ta ställning till om kommunen behöver genomföra nya inventeringar, kartläggningar eller utredningar för att komplettera de befintliga underlag som sammanställts. Vilka temakartor/strukturbilder som ska göras, och vilken nivå på kartläggningarna som valts påverkar behovet av underlag. Exempelvis kan en kartläggning av friluftsvärden behöva göras. Komplettera med dessa underlag innan eller parallellt med sammanställning av materialet i geodatabaser.

3. KARTLÄGG OCH ANALYSERA

I det här kapitlet ges övergripande förslag på arbetssätt av kartläggningen för att få fram ett användbart underlag till grönplanen och för den fysiska planeringen. Kartläggning av kommunens grönstruktur och dess värden är ett viktigt steg i grönplanearbetet. Kartläggningen syftar till att få en helhetsbild av de gröna värdena och de förutsättningar som finns för ekosystemtjänster i landskapet i kommunen, men även dess samband och sammanhang med områden utanför kommungränsen.

Kartläggningarna är en förutsättning för arbetet med strategier och åtgärder. Ett led i detta är att bearbeta kartunderlagen till temakartor och stukturbilder, vilka ligger till grund för strategiarbetet, men kan också vara underlag för exempelvis översiktsplanen. Kartläggningarna i sig är också viktiga kunskapsunderlag för kontinuerligt detaljplanearbete. De kan också vara ett utgångsmaterial för andra program än grönplanen – exempelvis för strategiskt arbete eller åtgärdsförslag inom exempelvis klimatanpassning, dagvattenhantering eller folkhälsoarbete.

Figur x: Kartskiktens användningsområden: Enskilda kartskikt som tas fram vid kartläggningen kan användas som underlag i såväl översiktsplanering, detaljplanering eller vid framtagande av olika program eller planer. Temakartor och strukturbilder är bearbetade och sammanvägda kartskikt, som i sin tur också kan användas för ställningstaganden i olika planeringssammanhang. (Preliminär bild).

3.1. Ta avstamp i inventerade underlag

Kartläggningsarbetet utgår från underlagsmaterial som inventeringar, kartläggningar, databaser, utredningar och analyser som identifierats i det inledande arbetet (se avsnitt 2.4-2.7).

Underlagen i myndigheternas öppna databaser är lättillgängliga och klassningen av olika kategorier av markegenskaper är redan gjord (till exempel vegetationstyper i Nationella marktäckedata). Fortsätt gärna använd de klassningarna i den övergripande skalan. Det underlättar att komma igång med kartläggningen samtidigt som materialet blir enhetligt och användbart även i ett regionalt och nationellt perspektiv.

3.2. Gör kartläggningar utifrån ekosystemtjänster

Alla de gröna värden som är av betydelse i den fysiska planeringen ryms inom begreppen ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Det kan därför vara lämpligt att strukturera arbetet utifrån dessa begrepp enligt beskrivningar i avsnitten nedan.

Kartlägg utifrån ekosystemtjänster som en naturlig integrering i planarbete.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Ekosystemtjänster delas ofta in i fyra kategorier; *stödjande, reglerande, försörjande och kulturella tjänster*.

- Stödjande ekosystemtjänster är förutsättningen för att övriga tjänster ska fungera, exempelvis fotosyntes, jordmånsbildning och biogeokemiska kretslopp.
- Reglerande ekosystemtjänster är till exempel luft- och vattenrening, vattenreglering, kolbindning och pollinering.
- Försörjande ekosystemtjänster betyder att ekosystemen tillhandahåller råvaror för produktion av exempelvis mat, dricksvatten, fiberråvara och bioenergi.
- Kulturella ekosystemtjänster innebär att ekosystemen tillhandahåller natur- och gröna kulturmiljöer lämpliga för till exempel friluftsliv, hälsa rekreation och pedagogik.

Hur vi använder mark och vatten, planerar och bygger är centralt för att bevara och utveckla ekosystemens kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Genom att synliggöra ekosystemtjänster kan många aktörer bli mer medvetna om vårt beroende av fungerande ekosystem för vår hälsa och välfärd. Politiker, myndigheter, kommuner, företag, organisationer och privatpersoner kan då fatta mer medvetna och hållbara beslut. En kartläggning av ekosystemtjänster ger också verktyg att arbeta mot miljökvalitetsmålen och Agenda 2030.

Läs mer om ekosystemtjänster på Naturvårdsverkets hemsida Ekosystemtjänster - Naturvårdsverket (naturvardsverket.se)

Kartlägg både värden och potential

En kartläggning bygger i huvudsak på de värden och behov som finns idag, men kan också i ett mer proaktivt arbete visa på våra *potentiella behov* av ekosystemtjänster för en hållbar samhällsutveckling. Förhållningssättet kan beskrivas som att kartläggningen av ekosystemtjänster lyfter fram områden som kan motverkar identifierade problemen, aktuella eller kommande. Exempelvis kan en kartläggning av värmeöar eller en skyfallskartering visa på var värdefulla grönområden finns vars funktion kan motverka värmeöar eller förväntade översvämningar.

Problemställningar kan också utgå från lokala, regionala, nationella som globala mål. Det kan till exempel handla om ett mål för att skapa fler rekreationsområden inom en tätort. En kartläggning kan då åskådliggöra var i tätorten bristerna finns, vilket i sin tur kan användas som underlag för kommande åtgärdsförslag.

Kartläggningarnas omfattning beror till stor del på vilken ambitionsnivå som valts för kartläggningen (se avsnitt 0 med resonemang kring nivåer).

FAKTARUTA

Tänk på att biologisk mångfald är en grundförutsättning för ekosystemtjänster

Biologisk mångfald är i sig ingen ekosystemtjänst, utan en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga förmåga att leverera ekosystemtjänster. Ekosystemens funktioner produceras av levande organismer och vissa ekosystemtjänster kan upprätthållas av ett begränsat antal arter, men biologisk mångfald har en positiv effekt på produktionen av många ekosystemtjänster. En biodiversitet, variationsrikedom inom arter, mellan arter och av ekosystem möjliggör anpassning och ger motståndskraft. Biologisk mångfald är således en viktig förutsättning för fungerande ekosystem och produktion av tjänster, som en försäkring för långsiktigt hållbara system.

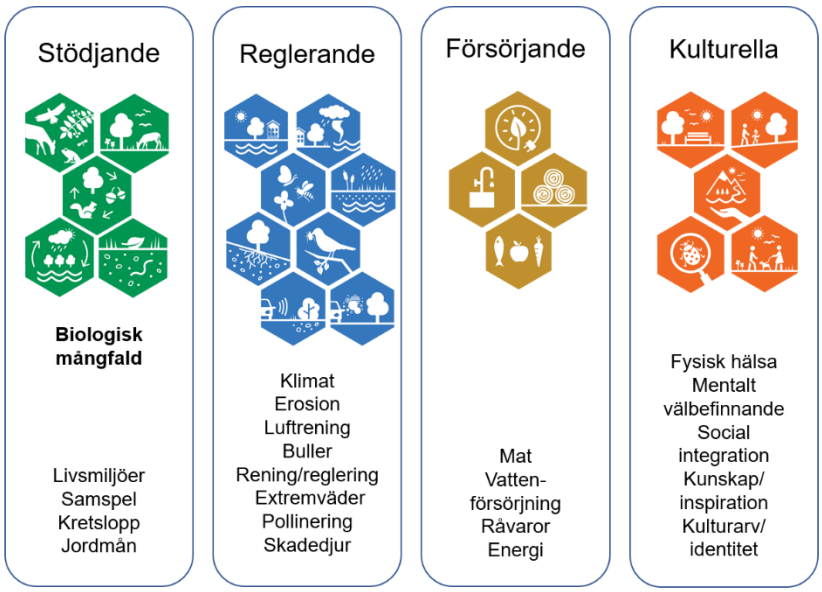
Det är därför viktig att områden och förutsättningar för att bevara och utveckla biologisk mångfald kartläggs. Det är bra om biologisk mångfald kartläggs tillsammans med blocket stödjande tjänster, så att sambanden mellan biologisk mångfald och ekosystemtjänster blir tydligt.

Fungerande Grön infrastruktur är också en förutsättning för ekosystemtjänster

Grön infrastruktur är nödvändig för biologisk mångfald och för de nyttor som naturen ger oss, det vill säga ekosystemtjänster, och som samhället är beroende av. Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur samt för människors välbefinnande. Länsstyrelsernas underlag kring värdetrakter med värdekärnor är en bra utgångspunkt för kartläggningar av de biologiska värdena.

Kartlägg i block utifrån de fyra kategorierna av ekosystemtjänster

I denna vägledning föreslås att kartläggningen struktureras i block utifrån de fyra kategorierna av ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Detta ger förutsättningar för ett helhetsgrepp kring landskapets gröna värden som är väsentliga inom den fysiska planeringen. Kartläggningen omfattar lämpligen både de värden som finns, men också de brister som kan identifieras.

De fyra kategorierna av ekosystemtjänster. särskilja BM (preliminär bild)

Under varje block finns förslag på ekosystemtjänster som kan kartläggas och har kategoriserats utifrån en Basnivå eller som Tillägg (se avsnitt 7.1). Basnivån representerar en enklare kartläggningsnivå som ofta kan göras utifrån befintliga underlag och öppna data. För tilläggsnivån kan kompletterande underlag och inventeringar behöva tas fram, antingen i egen regi eller via konsultköp.

INFORUTA
Tänk på att det är skillnad mellan kartläggning av ekosystemtjänster och ekosystemtjänstanalyser. Underlaget från en kartläggning visar på de *ekosystemtjänster som finns i området*, men *inte* hur de påverkas av olika verksamheter. Bedömningar av *påverkan* görs med verktyg (metoder) för olika ekosystemtjänstanalyser där även påverkan av olika alternativ kan belysas.

Läs mer om verktyg för ekosystemtjänstanalyser här (Whites verktygslåda?)

3.3. Börja arbeta med kartläggningarna

När det blivit tydligt vilka underlag om finns och behöver tas fram (se steg enligt avsnitt 2.4-2.6) kan kartläggningen påbörjas. Nedan finns en lista på förslag på kartläggningar som kan göras i de olika blocken.

I avsnitt 7 finns mer detaljerad information om kartläggningarna och beskrivningar av arbetssätt och metoder för genomförandet.

Förslag på kartskikt som kan tas fram vid kartläggningen:

Grundkartor (för både Basnivå och Tilläggsnivå)

- B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen
- B1.2 Naturtyper/vegetationstyper
- B1.3 Markägarförhållanden

Block 1 - Biologisk mångfald och stödjande ekosystemtjänster (Basnivå)

- B1.4 Dokumenterat höga naturvärden; skyddade områden, känsliga/hotade och skyddade arter, biotoper/habitat.
- B1.5 Sammanhängande grönstruktur, inkl. där kopplingar saknas.
- B1.6 Geologin och topografin i kommunen.

Tilläggsnivå:

- T1.1 Biologisk mångfald
- T1.2 Invasiva arter
- T1.3 Grön infrastruktur / viktiga ekologiska samband för olika funktioner, inklusive där samband saknas/hindras.

Block 2 - Reglerande ekosystemtjänster (Basnivå)

- B2.1 Områden lämpliga för dagvattenhantering, översvämningsskydd mm, inklusive områden där sådan funktion saknas

Tilläggsnivå:

- T2.1. Natur och grönska som kan motverka värmeöar, inklusive eventuell brist på sådan mark.
- T2.2 Natur och grönska som verkar som vindskydd, inklusive eventuell brist på sådan mark
- T2.3 Buffertzon med erosionsstabiliserande funktion, inklusive områden där sådan mark saknas
- T2.4 Natur och grönska särskilt viktiga för partikelfiltrering eller luftgenomströmning, inklusive områden där det saknas
- T2.5 Natur och grönska särskilt viktiga för bullerminskande effekt, inklusive områden där sådan mark saknas
- T2.6 Områden med goda pollineringsmöjligheter, inklusive bristområden
- T2.7 Naturmiljöer gynnsamma för biologisk skadereglering, inklusive bristområden

Block 3 - Försörjande ekosystemtjänster (Basnivå)

- B3.1 Produktiv jordbruksmark och naturbetesmarker
- B3.2 Renbetesområden
- B3.3 Områden viktig för att säkerställa dricksvattenförsörjningen
- B3.4 Produktiv skogsmark

Tilläggsnivå:

- T3.1 Buffertzoner för att säkerställa rationella brukningsenheter
- T3.2 Områden viktiga för vattenförsörjning av olika verksamheter
- T3.3 Områden med särskilt produktiv skogsmark för olika råvaror
- T3.4 Mark lämplig för energiskog och grot för energiframställning

block 4 – Kulturella ekosystemtjänster (Basnivå)

- B4.1 Naturmiljöer som främjar olika typer av rekreation
- B4.2 Gröna kulturhistoriska miljöer och fornlämningar

Tilläggsnivå:

- T4.1 Miljöer som främjar olika typer av rekreation i tätort
- T4.2 En brist på tillgång till naturmiljöer för rekreation
- T4.3 Tillgänglighet i och till naturområden
- T4.4 Skol- och förskolemiljöer samt deras tillgång till naturmiljöer
- T4.5 Tysta områden
- T4.6 Landskapskaraktärer

4. TA FRAM TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER

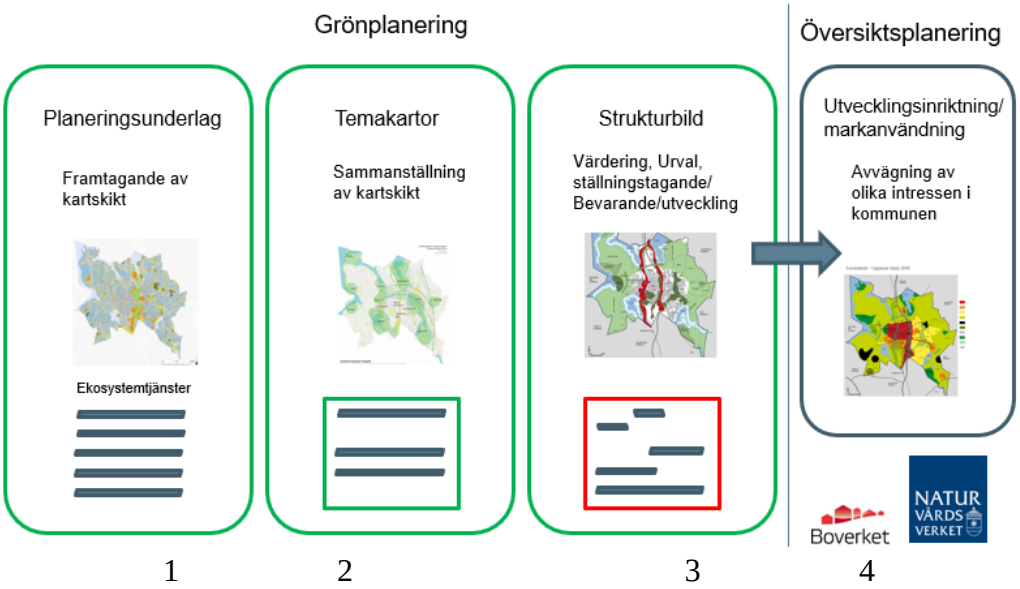

Det är bra om det redan tidigare i processen gjorts ett övergripande urval av vilka strukturbilder som kommunen behöver. Urval av strukturbilder görs utifrån kommunens mål, visioner och behov, se avsitt 2.6.

Temakartor och strukturbilder arbetas fram för att skapa en samlad bild av förutsättningarna som underlag för kommande ställningstaganden. Arbetet görs med fördel i dialog med olika arbetsgrupper och intressenter för att få en samsyn av problematik och vad det är som kommunen vill lyfta. Temakartorna och strukturbilderna är användbara som underlag för vidare framtagande av strategier och åtgärder, men också vara ett underlag till översiktsplanen.

Temakartor: sammanställning av olika kartskikt och underlag som kan visa på befintliga värden och brister som grund för ställningstaganden. Ett exempel är en karta som markerar områden med höga biologiska värden och samband eller områden med risk för översvämning av olika grad utifrån mark- och vegetationstyper, topografi och påverkande anläggningar.

Strukturbilder: kan visa på en önskad utveckling. Temakartorna har bearbetats vidare samt eventuellt klustrats till större strukturer och sammanhang. Strukturbilderna kan vara ett bra underlag för att visa på en utvecklingsinriktning i översiktsplanen enligt ÖP-modellen (hänvisning)

Figur x: 1. olika planeringsunderlag sammanställs i digitala kartskikt, 2. Ett urval av kartskikten sammanställs till kartor med olika teman, 3. Ett urval av kartskikt och skikt från olika tematiska kartor analyseras, värderas och sammanfattas i stukturbilder. Strukturbilderna omfattar ofta en viljeinriktning eller processer, 4. Ett urval av skikten i strukturbilderna överförs till översiktsplanen efter avvägning mot olika intressen.

Stegvis bearbetning:

1. **Planeringsunderlag:** Olika underlag har sammanfattats i digitala kartskikt (se avsnitt 3 om Kartläggningsarbetet). Underlaget kan utgöras av befintliga kartunderlag och annat underlag som finns i kommunen, kompletterat med öppna data. Nya underlag kan också tas fram för att få en bra bild över nuläget. Ofta kan de vara mycket detaljrika och innehålla mycket information.

2. **Temakartor:** Sammanställning av planeringsunderlaget. De digitala kartskikten bearbetas, kompletteras och vägs samman till tydligare kartor med olika tema för att ge en tydligare helhetsbild av olika värden. Skala väljs utifrån detaljnivå som är lämpligast för materialet. Kartorna kan visa var det finns brist på olika värden eller var svaga delar av den gröna infrastrukturen finns. Arbetet behöver ske i en arbetsgrupp bestående av en bredd av olika kompetenser.

3. **Strukturbilder:** Kartskikt och temakartor analysers utifrån de värden och brister som finns och ställning tas till hur utvecklingen ska se ut. Finns det områden som är viktiga att bevara då de hyser höga värden och finns områden med brister som behöver utvecklas? Strukturbilderna är ofta en sammanvägning av flera temaområden, exempelvis rekreativa och biologiska värden. På detta sätt kan värdefulla strukturer och områden med brister urskiljas. Ofta fungerar grönplanen som ett underlag för översiktsplanen varför strukturbilder är starka verktyg för att visa på grönstrukturens värden och utvecklingsbehov.

4. **Utvecklingsinriktning/markanvändning**: temakartor och framför allt strukturbilder kan användas som underlag till utvecklingsinriktning och markanvändningskartor i översiktsplanen enligt ÖP-modellen. Grönplanens underlag och strukturbild förs in i översiktsplanen och där kommunen gör avvägningar mot andra intressen.

4.1. Temakartor

Nedan presenteras förlag på olika temakartor. Temakartorna har grupperats utifrån grönstrukturens grundläggande värden som bidrar till att bevara och utveckla *den biologiska mångfalden, Klimatanpassning och Människors hälsa och välbefinnande*. Närmare beskrivning av dessa värdegrupper hittar du här. (WEB avsnitt Grönstrukturens värden)

Det kan också finnas ett värde i att göra en samlad bild av var flera värden/ekosystemtjänster sammanfaller. Områden som inhyser flera värden på samma yta, visar på ett värde i sig.

Bevarande av den biologiska mångfalden (Basnivå).

- skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda naturområden och strukturer utifrån biologisk mångfald och ekologiska samband/ekologisk konnektivitet (lokalt, regionalt och nationellt skyddsvärda naturtyper och arter, viktiga samband att värna om mm). (B)

- Brister på naturtyper/arter. Bristande samband (konnektivitet) eller för små enheter i landskapet och samband mellan grönområden som skulle behöva stärkas utifrån biologisk mångfald. (TB)

Tilläggsnivå:

- Brister på eller hot mot naturtyper/arter. Bristande samband (konnektivitet) eller för små enheter i landskapet och samband mellan grönområden som skulle behöva stärkas utifrån biologisk mångfald. Företeelser som påverkar biologisk mångfald negativt, tex kända områden med invasiva arter. (T)

- Områden särskilt viktiga för goda pollineringsmöjligheter, inklusive bristområden och brister i sammanhängande miljöer. (T) (exempelbild Södertälje pollineringsplan)

- Områden särskilt viktiga för att gynnar växter och djur som främjar skadereglering, inklusive bristområden och brister i sammanhängande miljöer. (T)

Klimatanpassning (Basnivå)

- Områden särskilt viktiga för dagvattenhantering, inklusive bristområden (B). (analys av B1.2, B1.6, B2.1)

Tilläggsnivå:

- Områden viktiga för att motverka värmeöar, främja jämnt klimat och vindskydd i utsatta lägen, inklusive bristområden. (T) kan även presenteras under hälsa och välbefinnande.

Människors hälsa och välbefinnande (Basnivå)

- Områden med natur- och kulturmiljöer som främja olika typer av rekreationsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan, (B)

- Områden viktiga för att säkerställa historiska miljöer, gröna miljöer med betydelse för bebyggelsestrukturens karaktär och objekt med lokal identiteten eller särskilt historiskt värde utifrån såväl ett lokalt, regionalt som nationellt perspektiv (B)

- Områden viktiga för att säkerställa lokal, regional och nationell mat-, dricksvatten- och råvaruförsörjning (B)

Tilläggsnivå:

- Tillgång och brist på områden med natur- och kulturmiljöer för att främja olika typer av folkhälso- och friluftsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan (T)

- Tillgång och brist på områden natur- och kulturmiljöer inom tätorten som främja olika typer av rekreationsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan liksom områden med brist på dessa (T)

- Framträdande landskapskaraktärer att värna och utveckla (T)

- Områden med betydelse för god ljudmiljö liksom tysta områden, inklusive bristområden. (T)

- Områden med betydelse för god luftkvalitet (T)

- Områden viktiga för att motverka värmeöar, främja jämnt klimat och vindskydd i utsatta lägen, inklusive bristområden. (T) kan även presenteras under klimatanpassning.

Kluster av kartlagda värden (Basnivå)

- Områden med flera ekosystemtjänster, där områden som inhyser flera värden på samma yta, kan visa på ett högre värde i sig. Områden med inga eller få ekosystemtjänster, kan visa på områden som kan utvecklas genom åtgärdsprogram (B) (särskilt bra till ÖP, exempelbild Upplands Väsby kap 8?). (analys kartskikt från samtliga Block)

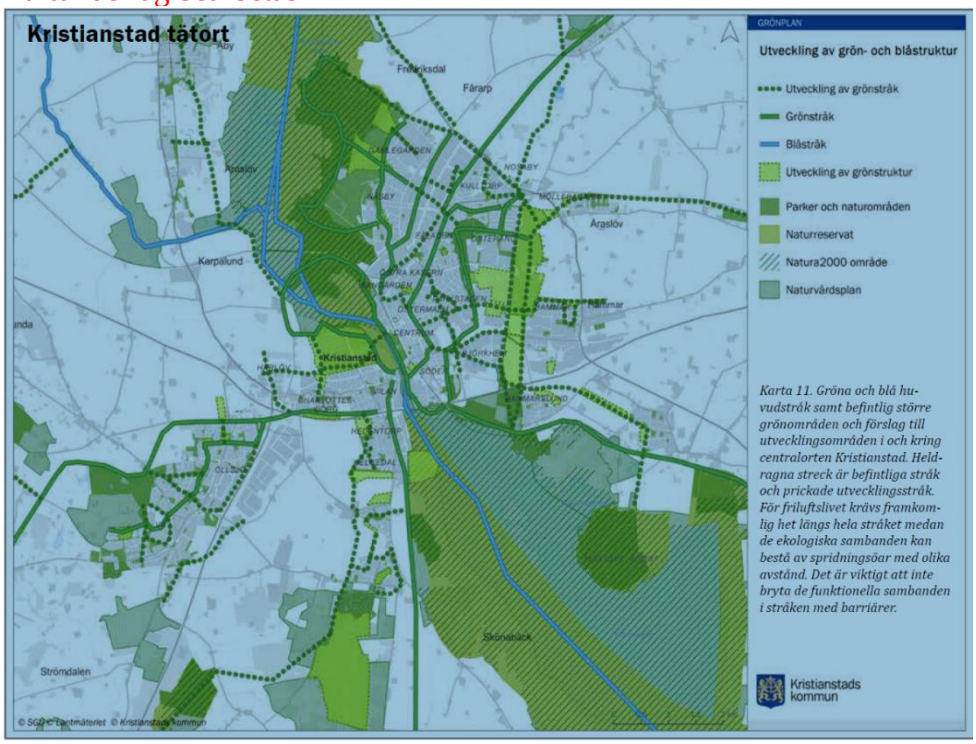
EXEMPELRUTA - temakarta med beskrivning

4.2. Strukturbilder

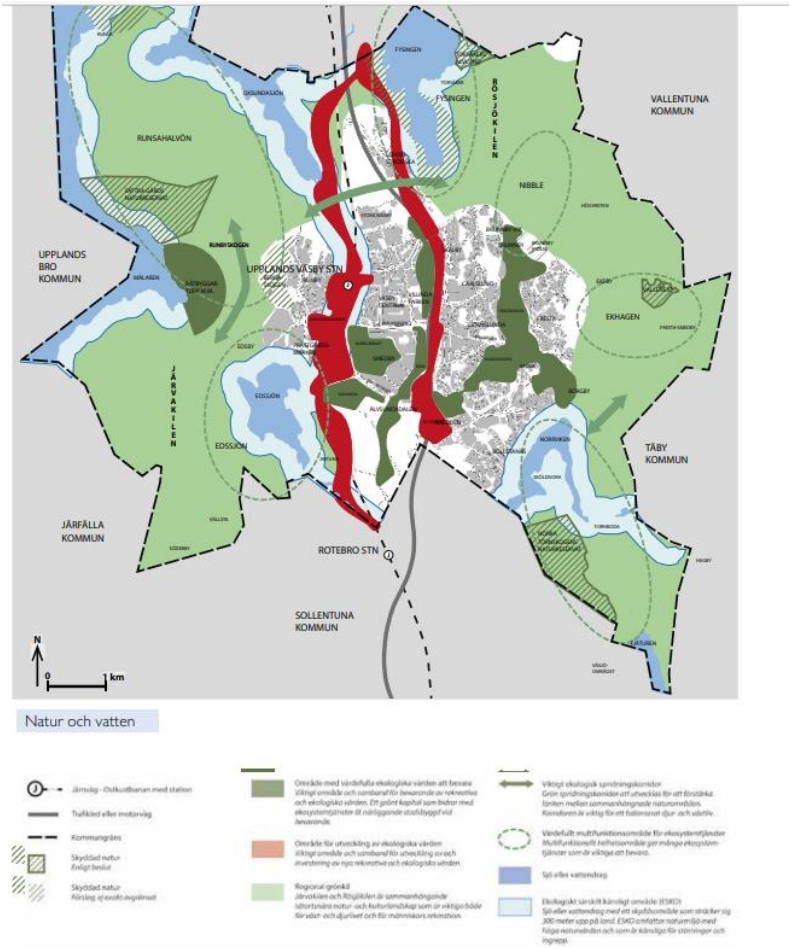
Strukturbilderna kan tas fram genom en värdering av särskilt viktiga områden och strukturer som lyfts fram. Exempelvis kan det handla om att synliggöra vilka områden som är naturreservat, värdekärnor för vissa arter eller är särskilt viktiga för väl fungerande ekologiska samband. Det kan också vara områden som är särskilt viktiga för rekreation och friluftsliv eller också områden som är särskilt viktiga för dagvattenreglering och som behöver bevaras eller utvecklas för att motverka översvämningar. Men det kan också handla om områden som är särskilt utsatta, exempelvis områden med brist på grönska där åtgärder för att skapa mer grönska behöver göras. På detta sätt kan värdefulla strukturer och utvecklingsområden väljas ut, och åskådliggöras på en övergripande strukturbild. I vissa fall ger det också en bild av eventuella värden som kan motverka varandra.

EXEMPELRUTA - strukturbild med beskrivning

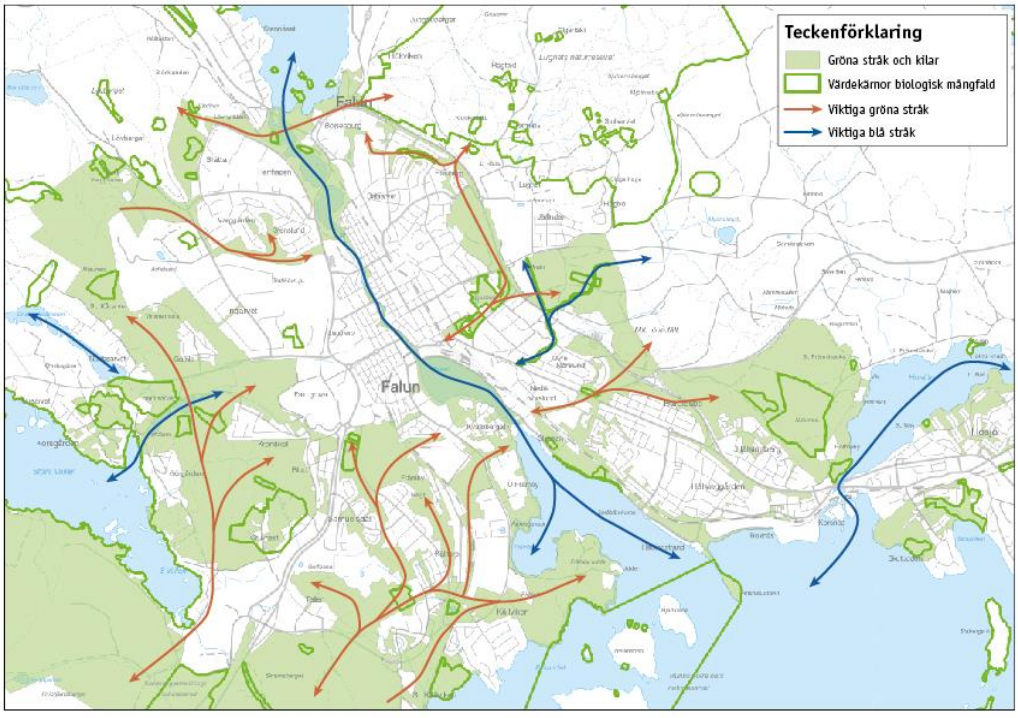
Kartunderlag bearbetas

Kristianstad

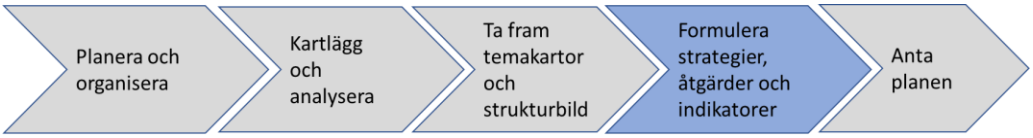

Upplands Väsby

Grönstruktur, översiktsplan för Falun.

5. FORMULERA STRATEGIER, ÅTGÄRDER OCH INDIKATORER FÖR UPPFÖLJNING

Efter arbetet med kartläggning och analys kan strategier formuleras och åtgärder tas fram för hur strategierna ska genomföras. Detta behöver göras i bred dialog med berörda förvaltningar och andra aktörer. Det är värdefullt att hitta de områden där effekterna av åtgärderna blir som störst. I det här avsnittet beskriver vi hur kommunen kan arbeta med strategier, åtgärder samt uppföljning.

5.1. Arbeta fram en strategi

En strategi kan precisera hur målen för grönplaneringsarbetet ska nås och vara en länk mellan målen och de riktlinjer och åtgärder som föreslås. Målen brukar i huvudsak utgöras av mål som formulerats i samband med uppdraget för grönplanen, men kan också ha formulerats under arbetets gång utifrån det som belysts under genomförda kartläggningar och analyser (se kap 3 och 4).

Strategierna kan handla om hur grönstrukturen ska utvecklas och integreras i samhällsplaneringen för att fylla olika syften och bidra med olika typer av ekosystemtjänster som till exempel rening av dagvatten, dricksvattenförsörjning, temperaturreglering och bidra med hälsosamma och rekreativa livsmiljöer. Biologisk mångfald är en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga förmåga att leverera ekosystemtjänster och arbetet med att långsiktigt bevara och utveckla biologisk mångfald är därför väsentlig. Strategierna ska vara vägledande i arbetet med kommande handlingsplan med specificerade åtgärdsförslag.

Benämningen strategi kan användas olika i olika kommunala styrmodeller, men det väsentliga är att det i grönplanen framgår hur uppsatta mål ska uppnås med hjälp av föreslagna åtgärder och arbetssätt.

Exempel på hur strategier kan formuleras:

Strategier och övergripande ställningstaganden
Örebro kommuns grön- och vattenområden ska utvecklas enligt fem strategier. Dessa konkretiseras under respektive rubrik nedan.
De fem strategierna är:

- Säkerställ en god tillgång till parker och naturområden.
- Öka parkernas och naturområdenas värden.
- Utveckla de gröna stråken till ett sammanhängande nätverk.
- Utgå ifrån såväl naturgivna landskapsformer som kulturgivna lämningar i landskapet vid nyanläggning och förvaltning.
- Utveckla stadens och de mindre tätorternas ekosystemtjänster

Fler ? Kristianstad och Upplands Väsby? Jönköping

5.2. Arbeta fram en handlingsplan med budget och ansvar

Hur vill organisationen att målen och strategierna ska genomföras?

En viktig del av grönplanen är att redovisa hur strategierna i planen ska genomföras och följas upp för att nå uppsatta mål för grönplanering. Detta kan beskrivas genom riktlinjer och aktiviteter i en handlings- eller åtgärdsplan som görs i bred dialog med berörda förvaltningar och andra aktörer. En handlingsplan kan integreras i grönplanens huvuddokument eller också utformas som en separat handling. Detta kan ibland vara en fördel om beslut behöver tas på olika nivåer i kommunens organisationsstruktur. I handlingsplanen redovisas riktlinjer och aktiviteter/åtgärder som valts ut för att föra arbetet med grönplanering framåt.

Riktlinjer kan vara vägledande för kommunens arbete med fysisk planering. De kan exempelvis formuleras som riktlinjer gällande vilket maximalt avstånd mellan bostäder och grönområden som ska eftersträvas, storlek på grönområden för olika funktioner och kvaliteter, kvadratmeter per barn för förskolans friytor, ljudnivåer för tysta grönområden, krontäckning i geografiska områden eller kan vilka trädarter som i första hand ska användas vid nyplanering. De kan också beskriva ett arbetssätt. Det kan exempelvis vara att naturbaserade lösningar i första hand ska användas vid om- och nybyggnationer eller att kommunen alltid planerar för en variation i funktioner i parker i tätortens stadsdelar så att alla har tillgång till alla upplevelsekvaliteter. (Du kan läsa mer om arbete med urval av riktlinjer på hemsidan - länk WEB-texten)

Aktiviteter/åtgärder ska vara konkreta och lätta att följa upp. Det kan exempelvis handla om att det under arbetets gång bedöms som angeläget att ta fram verktyg för grönplanering, exempelvis att ta fram en grönytefaktor för att säkerställa att grönska tillkommer vid nya exploateringar. En annan aktivitet/åtgärd kan vara att skapa en fickpark i en stadsdel. (grönytefaktor länk)

För att grönplanen genom handlingsplanen ska bli ett effektivt redskap i genomförandet behöver aktiviteter och åtgärder ha tydlig ansvarsfördelning, tidplan och budget. Det ska således tydligt framgå vem som har ansvaret för aktiviteten/åtgärden och för finansieringen. I fallet med grönytefaktor är det viktigt att ange vem som ska ansvara för framtagandet av grönytefaktorn, till exempel Stadsbyggnadsnämnden genom Stadsbyggnadskontoret. I fallet med fickparken kan det vara en Teknisk nämnd som ska ansvara för att parken anläggs.

5.3. Hur framgångsrik är grönplaneringen?

Utan uppföljning och utvärdering är det svårt att veta om grönplanen genomförs på ett framgångsrikt sätt. Viktigt för arbetet är att ha en tydlig organisation för uppföljningen med avsatta resurser för utvärdering, mätning och analys av indikatorer och nyckeltal. Det är också viktigt att det finns tydligt angivna intervall för när uppföljningarna ska göras. Olika indikatorer är olika tids- och resurskrävande att ta fram och därför kan intervallen variera för olika indikatorer. Det är dock önskvärt att organisationen har möjlighet att uppdatera indikatorerna regelbundet. Vanligen kan uppföljningarna görs årsvis eller vart

fjärde år, det vill sägen en gång per mandatperiod. Vid val av indikatorer, fundera också på lämpligt intervall för uppföljningen.

Enklast att följa upp är åtgärderna som har preciserats i handlingsplanen och som har särskild projektorganisation och budget. Men även kontinuerliga förändringar går att följa upp genom enkäter, mätningar och fjärranalys med satellitbilder, flygfoto och drönarbilder.

Att tänka på när grönplanen ska följas upp:

- Vilka indikatorer på nationell, regional och lokal nivå finns som kan användas för att följa upp resultatet av genomförande av grönplanen?
- Behöver nya indikatorer för att kunna följa upp kommunens mål och visioner?
- Hur ser organisationen för uppföljningen ut? Vem ska ansvara för att uppföljningen genomförs (kan vara delat ansvar, bara det tydligt framgår vem som gör vad).
- Hur ofta ska uppföljningarna göras?
- Går det att samordna indikatorer meduppföljningar som redan görs, till exempel kommunens gröna bokslut eller miljöbarometer?
- Hur ska uppföljningarna presenteras? Statistik, tabeller, diagram eller små informationsblad? Det är viktigt att tänka på vilken information som ska till vilken målgrupp.
- Hur kan uppföljningarna användas i ett proaktivt syfte? Välj några indikatorer som kan visa på en positiv utveckling, vilken kan ge motivation och kraft till ett utvecklingsarbete. Det är viktigt att kunna se att politiks beslut kan uppnå en positiv förändring. Det är också ett sätt att återkoppla resultat till andra aktörer som varit delaktiga i processen och arbetet med framtagande av planen.

Exempel på indikatorer som kan användas för uppföljningen i kommunen:

Stödjande ekosystemtjänster:

- Andel skyddad natur (%)
- Area skyddad natur
- Andel Vattendrag med god ekologisk status
- Andel av kommunal gräsmark med klassningen ”naturvård” eller ”slåtter max 1 ggr per år”.
- Andel tätortsnära mark med fördjupade underlag kring artförekomst och nyckelfaktorer.
- Antalet åtgärdade vandringshinder för fisk och utter.
- Antal insektshotell
- Krontäckningsgrad

Reglerande ekosystemtjänster:

- Antal öppna dagvattenlösningar

Försörjande ekosystemtjänster:

- Antal Vattentäkter med vattenskyddsområde
- Antal Vattenförekomster med god status

Kulturella ekosystemtjänster:

- Nöjd-medborgar-index för grönområden
- Medelavstånd till skyddad natur
- Antal tillgänglighetsanpassade lekplatser
- Antalet bostadsnära parker och friluftsområden med hög tillgänglighet.
- Andelen grönytor inom 100 meter från torg, vårdcentraler, skolor/förskolor, vård-och omsorgsboenden.
- Antalet bostäder med 0–300 meter till bostadsnära park, tätortsnära friluftsområde med kartlagda kvaliteter för rekreation (ofta mest relevant för större tätorter).
- Antalet stora arbetsplatser med 0–300 meter till bostadsnära park eller friluftsområde med kartlagda kvaliteter för rekreation (ofta mest relevant för större tätorter).
- Friyta per barn på skolor och förskolor
- Lekvärden på skolor och förskolor?

Processuppföljningar:

- Antalet beslut där påverkan på ekosystemtjänster kartlagts innan beslutet
- Antalet detaljplaner med ESTER-analys resulterat i faktiskt hänsynstagande i detaljplan
- Antal detaljplaner där grönytefaktor har använts
- Antalet markanvisningsavtal med angiven grönytefaktor

Uppföljning av förändringar av grönytor via GIS-lager som uppdateras kontinuerligt.

- ytmässiga förändringar (en minskning eller ökning av grönytor)
- kvalitetsförändringar kopplat till skötselåtgärder (en klippt gräsyta har blivit äng)

Grönskans attraktionskraft:

- uppföljning av fastighetspriser i olika stadsdelar/områden i kommunen med motsvarande bostadsbestånd med lite eller mycket grönska/grönområden. Uppföljning om det på längre sikt går att se skillnad på fastighetspriser om grönområden tillskapas eller försvinner?

5.4. Planera för ajourhållning av underlagen i Grönplanen

Grönplanering är en ständigt pågående process och pågår efter att en grönplan upprättats och mellan återkommande revideringarna av planen. En grönplan är en del i ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Digitala kartskikt, kartillustrationer, strukturbilder och strategier liksom handlings- och åtgärdsplaner har olika funktioner i grönplaneringsprocessen och kan uppdateras med olika intervall. Kartskikten behöver till exempel uppdateras kontinuerlig allt eftersom ny kunskap tillkommer för att vara ständigt aktuellt och en tillgång i pågående planeringsarbeten. Grönplanens strategier och handlingsplan behöver en viss tid för genomförande och kan uppdateras med längre men regelbundna intervall. Det är bra att i grönplanen ange på vilket sätt och med vilken frekvens olika underlag ska ajourhållas samt vem i organisationen som är ansvarig för arbetet.

Förslag på underlag och uppdateringsfrekvens:

- *Digitala kartskikt* – kontinuerlig uppdatering var efter ny kunskap tillkommer till exempel utifrån förändrad markanvändning eller genomförda inventeringar och utredningar. Ansvar för att de digitala skikten uppdateras kan exempelvis ligga hos Stadsbyggnadskontorets GIS-organisation. Kartskikten bör uppdateras regelbundet utifrån den information som kommer från öppna databaserna. Revidering till följd av ny kunskap från inventeringar och utredningar initieras lämpligen från den instans/verksamhet som tagit fram det nya kunskapsunderlaget.

- *Temakartor och strukturbilder* – uppdateras vid behov av nya underlag till utredningar, strategier och beslut eller i samband med en revidering av grönplanen. Ansvaret för framtagandet av nya illustrationer kan ligga hos verksamhet som behöver underlaget, med teknisk hjälp från kommunens GIS-organisation. Vid revidering av hela grönplanen ligger ansvaret hos beslutande nämnd/kommuninstans.

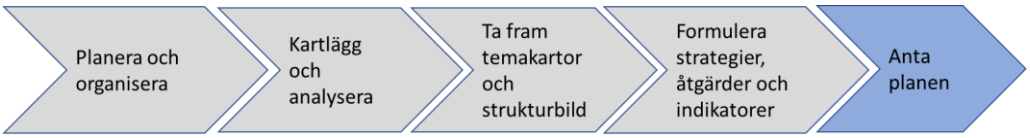
- *Strategier, riktlinjer och åtgärdsförslag* – uppdateras lämpligen i samband med revidering av hela grönplanen. Det är en fördel om revideringen kan synkroniserad med aktualisering av Översiktsplanen. I praktiken skulle det kunna innebära en mer eller mindre omfattande uppdatering av grönplanen vart 4-8:e år. Det är en styrka om uppdatering föregås av en uppföljning av uppnådda resultat av grönplanens intentioner. Ansvarig nämnd/kommuninstans för beslut kring grönplanen är också ansvarig för revideringarna.

5.5. Sammanställ Grönplanen

Efter arbetet med kartläggning, strukturanalyser, målsättningar, strategier med riktlinjer och åtgärdsförslag är det dags att sammanfatta allt i ett dokument eller någon typ av illustrativ produkt. Det är viktigt att produkten är tydlig och lättförståelig och på ett lättillgängligt sätt an beskriva intentionerna med kommande arbete med de gröna värdena. En fördel är också om det tydligt vilka politiska beslut som tas. Under avsnitt 1.2 beskrivs vilka delar som är bra att ha med i dokumentet eller produkten.

Boverkets länk med exempel

6. ANTA PLANEN

Grönplanehandlingen antas av lämplig instans i kommunen utifrån kommunens styrmodell. Det är bra att status på planen är klargjord redan i början av grönplanearbetet, se avsnitt 2.1-2.2. Det underlättar arbetet om det tydligt framgår vilken eller vilka politiska organ som ska fatta beslut om att anta planen eller dess olika delar.

Läs mer om grönplanens status här (WEB-text).

6.1. Beslutande instans

Beslutande organ kan vara kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och/eller olika nämnder men också så kallade självförvaltningsorgan, som till exempel kommunala bolag som kan har ansvar för drift och underhåll.

6.2. Samråd inför beslut

Beroende på beslutsmodell och grönplanens status kan samråd eller dialog inför beslut ske på olika sätt. Har grönplanen exempelvis tagits fram som en ändring av översiktsplanen (tidigare tematiskt tillägg) finns formella krav i PBL avseende samråd med länsstyrelse, region, grannkommuner, medborgare med flera. PBL ställer också krav på granskning antagande samt krav på till exempel samråd och granskning eller miljöbedömning som behöver vara uppfyllda innan planen kan antas. Om grönplanen är en fristående handling finns andra möjligheter att arbeta med dialog och förankring inför beslutet.

Läs mer om samrådsprocesser inför beslut här (WEB-text).

6.3. Beredning inför beslut och beslutsunderlag

Inför beslut är det viktigt att de som ska fatta beslutet får möjlighet och tid att sätta sig in i planförslaget med tillhörande beslutsunderlag så som kartläggningar, sammanställning från dialoger, analyser, framtagna mål, budget med mera. Det kan till exempel bli aktuellt med att ta fram en kortversion av dokumenten som beskriver ställningstaganden och önskad utveckling. En kontinuerlig dialog under arbetets gång med dem som ska fatta beslut är värdefull.

6.4. Kommunikation av beslutet

När kommunen har en antagen grönplan är det viktigt att sprida kunskapen om vad planen innebär. Informationen behöver utformas på olika sätt beroende på målgrupp, se avsnitt 0 för aktörer och målgrupper. Alla ställningstaganden och förslag till åtgärder är inte relevanta för samtliga målgrupper. De som arbetar med planläggning inom kommunen behöver kanske särskilt ta till sig ställningstaganden rörande markanvändning och riktlinjer för fysisk planering,

medan de som arbetar med skötsel av kommunens mark och anläggningar berörs tydligare av ställningstaganden och åtgärder rörande förvaltning av grönstruktur och naturområden. Kommunens politiker behöver kunna se hur riktlinjer och åtgärdsförslag bidrar till en positiv utveckling i kommunen för till exempel biologisk mångfald, klimatanpassning eller folkhälsoarbete. Privata markägare, verksamhetsutövare, allmänhet och föreningsliv är intresserade av hur planen kan påverka eller bidra till utveckling av deras verksamheter och vardag.

7. BILAGA 1 - KARTLÄGGNING

Kapitel 7 och 8 är under utveckling.
Planeras för en fördjupad arbetsgrupp,
Kartor, beskrivningar utvecklas

Kartläggning av grönstrukturen är en av grundstenarna inom grönplanering. De visar på de förutsättningar och värden, men också brister som kan finnas i landskapet.

I det här avsnittet presenteras förslag på olika kartläggningar, underlag och kartläggningsmetoder. I avsnitt 0 och 0 finns en sammanställning över användbara kartläggningsmetoder och underlagsmaterial.

Kartläggningarna görs utifrån fyra block som motsvarar de fyra kategorierna av ekosystemtjänster samt biologisk mångfald. För att få en helhetsbild av de gröna värdena är det bra att välja att göra kartläggningar inom varje block. Kartläggningarna är uppdelade i två olika nivåer.

Det är en fördel om kartläggningarna dokumenteras som digitala skikt där kartinformation, information från inventeringar, enkäter mm samlas och görs lättillgängliga och enkla att ladda ner. Det är bra om materialet uppdateras kontinuerligt, till exempel när ny information tillkommer vid en naturvärdesinventering som gjorts i samband med ett planarbete.

Läs gärna avsnitt 3 och 4 innan arbetet med kartläggning påbörjas.

7.1. Kartläggningsnivåer

Kartläggningarna görs utifrån kommunens förutsättningar och behov. I avsnitt 7.4 - 7.7 nedan presenteras de föreslagna kartläggningarna i två nivåer.

En kartläggning utifrån *Basnivån* ska kunna ge ett underlag för att tillgodose grundläggande lagstiftning och ett grundläggande arbetet med att belysa ekosystemtjänsterna på en mer övergripande nivå. Till stor del ska dessa kartläggningar kunna göras utifrån öppna, nationella data.

Tilläggsnivån kan ge ett underlag för att dessutom kunna arbeta mer proaktivt med angelägna frågor som exempelvis öka den biologisk mångfalden, klimatanpassning, dagvattenhantering eller framåtsyftande folkhälsoarbete. För dessa kartläggningar kan det i större utsträckning behövas kompletterande underlag eller analyser. En del kan behöva beställas från externa konsulter. Ett urval av dessa Tillägg kan göras som komplement till Baskartläggningarna, eller kanske som steg 2 i en kommande uppdatering av grönplanen.

7.2. Lista över kartläggningar

Här nedan finns en lista över exempel på kartläggning för de olika blocken och för de olika nivåerna. Ett antal grundkartor föreslås också tas fram i samband med kartläggningsarbetet. För mer detaljer, se vidare avsnitt 7.

INFOGAS: TABELL över sammanställning av kartskikt och nivåer

Block	Nr och benämning på kartläggning	Typ av värde	Tillhör Basnivå	Tillhör Tilläggsnivå
	B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen	*Grundkartor*	x	
	B1.2 Naturtyper/vegetationstyper	*(Grundkartor)*	x	
	B1.3 Markägarförhållanden	*(Grundkartor)*		
1	B1.4 Dokumenterat höga naturvärden; skyddade områden, känsliga/hotade och skyddade arter, biotoper/habitat.	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)	x	
	B1.5 Sammanhängande grönstruktur, inkl. där kopplingar saknas.	(Ekologiska samspel)	x	
	B1.6 Geologin och topografin i kommunen.	(Naturliga kretslopp och jordmåns-bildning)	x	
	T1.1 Biologisk mångfald	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)		x
	T1.2 Invasiva arter	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)		x
	T1.3 Grön infrastruktur / viktiga ekologiska samband för olika funktioner, inklusive där samband saknas/hindras.	(ekologiska samspel)		x
2	Princip, fylls på när fastställt			

7.3. Grundkartor

Inför kartläggningsarbetet är det praktiskt att ta fram ett antal grundkartor som stöd i fortsatt arbete med kartläggning och analys.

Välj ett antal skalor utifrån tidigare resonemang (se avsnitt 0). Generellt är det användbart med en eller ett par övergripande skalor (hela kommunen, delar av kommunen eller hela tätorter) och några mer inzoomade skalor (särskilda områden eller stråk som kommer att behandlas mer i detalj eller tätorter, delar av tätorter, stadsdelar mm).

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen	*(Grundkartor)*
B1.2 Naturtyper/vegetationstyper	*(Grundkartor)*
B1.3 Markägarförhållanden	*(Grundkartor)*

- **B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen (Basnivå)**

Kartläggs som ett skikt. Formell liksom faktisk grönstruktur tas med d.v.s. privat som offentligt ägd mark. De gröna värdena samverkar och samspelar oavsett ägogränser och kopplingarna är viktiga att ha med sig vid kommande kartläggningar av samband.

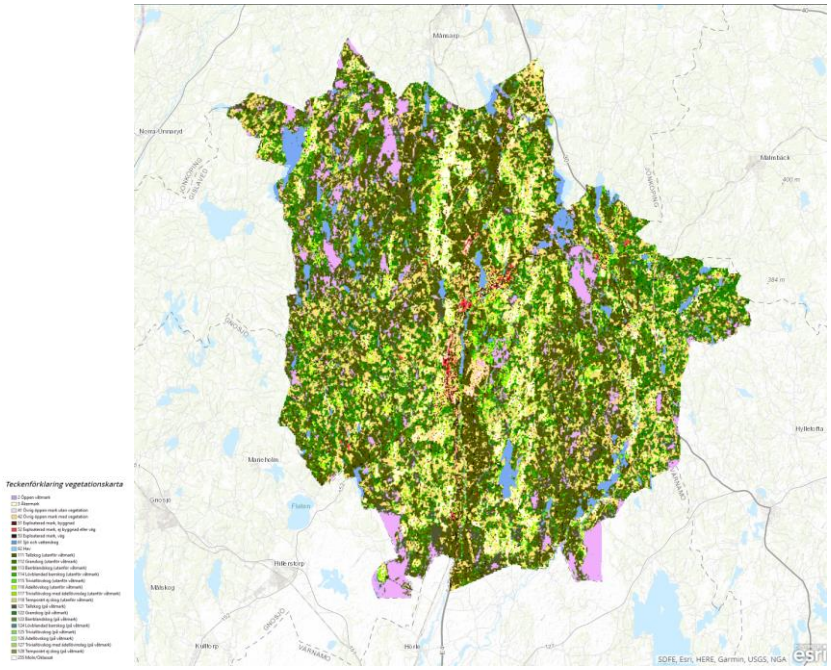
Underlag: Nationella marktäckedata. SCB grönytor?

- **B1.2 Naturtyper/vegetationstyper (Basnivå)**

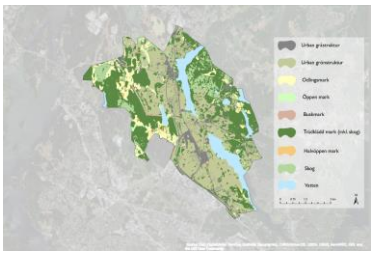
Det är värdefullt att se vilken typ av natur som grönytorna innehåller och få en bild av vilken typ av natur det finns mycket eller lite av i kommunen som underlag för förvaltning och åtgärdsförslag. Informationen kan också kombineras med andra kartskikt för önskade urval.

Naturtyper/vegetationstyper kan exempelvis användas som utgångspunkt för att analysera ekologiska landskapssamband, det vill säga hur livsmiljöer för en art eller artgrupp hänger ihop och hur spridningsvägarna ser ut, se under kartläggning av ekologiska samband.

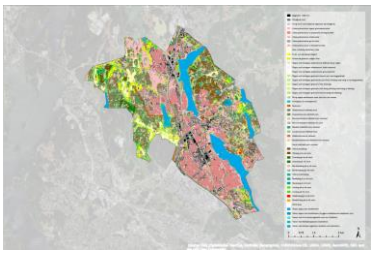
Underlag: Nationella marktäckedata, Länsstyrelsernas handlingsplaner för Grön infrastruktur.

Vegetationskarta över Vaggeryds kommun som utgår ifrån Nationella marktäckedata.

Sollentuna kommun, använder sig av BIOTOP Stockholm, (steg 1) och SU/Lst Stockholm. Huvudklasser såsom skog, öppen mark, vatten och urbana miljöer redovisas. Huvudklasser används för analyser och planering på landskaps- och översiktsnivå. Fler exempel (Solna?)

Sollentuna kommun, Här visas biotopklasser i databasen. Denna användas vidare på detaljnivå och kan till exempel användas vid framtagande av detaljplaner, bygglovsgivning, kompensationsåtgärder och skötselåtgärder.

- **B1.3 Markägarförhållanden (Basnivå)**
  Kartläggningen är ett bra underlag vid senare arbete med bland annat åtgärdsförslag. Det är bra att få en bild av hur ägarstrukturen ser ut och hur mycket mark kommunen har direkt rådighet över.

  Underlag: Lantmäteriet – fastighetskartor.

B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen	*(Grundkartor)*
B1.2 Naturtyper/vegetationstyper	*(Grundkartor)*
B1.3 Markägarförhållanden	*(Grundkartor)*

7.4. Kartläggning inom block 1 – Biologisk mångfald och Stödjande ekosystemtjänster

Stödjande tjänster och biologisk mångfald utgör förutsättningarna för alla ekosystemtjänster. Syftet med kartläggningen av de stödjande tjänsterna är att identifiera områden som är viktiga att säkerställa för att grundläggande funktioner i ekosystemen ska fungera. Det handlar om att i den mån det går säkerställa fungerande jordbildning, produktion av syre via växternas fotosyntes, samt närings- och vattencykler och bildandet av olika livsmiljöer för växter och djur. Det handlar också om att identifiera områden som är viktiga för biologisk mångfald och ekologiskt samspel och samband (konnektivitet och spridning).

Biologisk mångfald och grön infrastruktur är en grundförutsättning
Biologisk mångfald är i sig ingen ekosystemtjänst, utan en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga förmåga att leverera ekosystemtjänster. Det är därför viktig att områden och förutsättningar för att bevara och utveckla biologisk mångfald kartläggs. Grön infrastruktur är i sin tur nödvändig för biologisk mångfald och utgör det nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur samt för människors välbefinnande.
Det finns en fördel att biologisk mångfald kartläggs i tillsammans med övriga ekosystemtjänster, så att sambanden mellan biologisk mångfald och ekosystemtjänster blir tydligt och kommunicerbar. Här har vi valt att lägga med biologisk mångfald tillsamman med kartläggningar under blocket stödjande ekosystemtjänster.

Inom kartläggningen av de stödjande ekosystemtjänsterna är

Kartskikt för BASNIVÅ (B1.x) och TILLÄGG (T1.x)
Se avsnitt 0 nivåer, samt ovan.

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
B1.4 Dokumenterat höga naturvärden; skyddade områden, känsliga/hotade och skyddade arter, biotoper/habitat.	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)
B1.5 Sammanhängande grönstruktur, inkl. där kopplingar saknas.	(Ekologiska samspel)
B1.6 Geologin och topografin i kommunen.	(Naturliga kretslopp och jordmåns-bildning)
Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
T1.1 Biologisk mångfald	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)
T1.2 Invasiva arter	(Biologisk mångfald och livsmiljöer)
T1.3 Grön infrastruktur / viktiga ekologiska samband för olika funktioner, inklusive där samband saknas/hindras.	(ekologiska samspel)

Beskrivning av arbetet med kartskikten för stödjande ekosystemtjänster:

Biologisk mångfald och livsmiljöer

- **B1.4 Dokumenterat höga naturvärden, skyddade områden, känsliga, hotade och skyddade arter, biotoper/habitat. (Basnivå)**
  Kartläggningen ska visa var det finns känd värdefull natur. Kartläggningen görs främst utifrån öppna källor och visar vilka områden som har höga naturvärden och/eller är skyddade på något sätt. Detta är ett grundläggande underlag att ha tillgängligt i kommande planerings- och planprocesser, men också för kommande förvaltning och utvecklingsförslag.

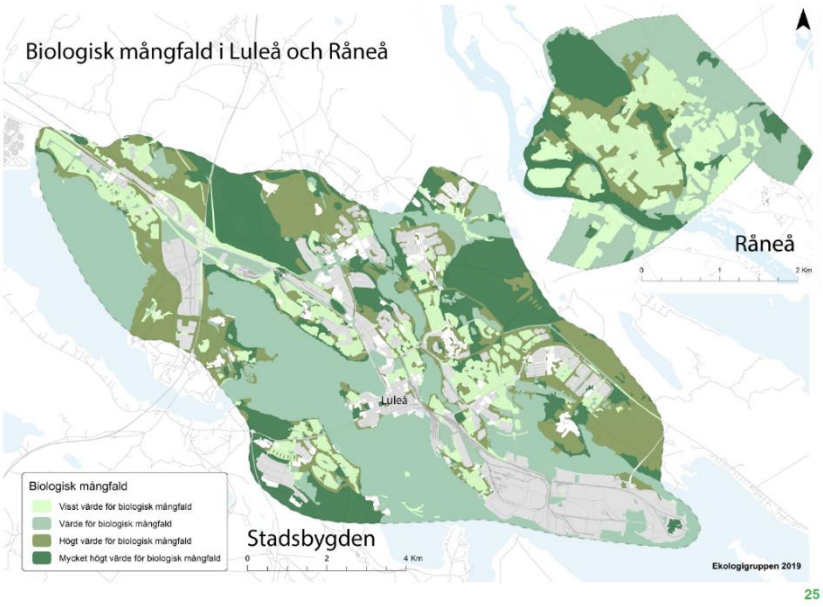
  Underlag: Artportalen, Skyddad natur - Naturvårdverket. Länsstyrelsernas handlingsplaner för Grön infrastruktur (nationella kartskikt med värdetrakter mm), naturvårdprogram och andra inventeringar. (TUVA, VISS och andra databaser?) Skogens pärlor redovisar biotopskydd och naturvårdsavtal som Skogsstyrelsen handlagt samt nyckelbiotoper i skogen, skogar med höga naturvärden och sumpskogar finns också där.

- **T1.1 Biologisk mångfald (Tillägg)**
  Kartläggningen av biologisk mångfald ger en mer omfattade helhetsbild av mångfalden i landskapet jämfört med en kartläggning av skyddade områden enligt ovan. En analys av olika naturtyper från öppna källor kan kompletteras med naturvärdesinventeringar (inzoomning i olika skalor för exempelvis områden av riksintresse för naturvård, större opåverkade områden mm). Det finns även ett värde i att identifiera bristområden. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

  Kartläggningen kan vara ett underlag för fortsatta kartläggningar av viktiga samband mellan markområden.

  Fundera på vilka miljöer som kommunen eventuellt har ett särskilt ansvar för att bevara ur ett nationellt eller regionalt perspektiv eller utifrån kommunens egna mål. Kanske ska de värdena/naturmiljöerna markeras på något särskilt sätt, och ligga till grund för eventuella åtgärdsförslag.

  Underlag: Nationella marktäckedata, Länsstyrelsernas handlingsplaner för Grön infrastruktur, (kartskikt med värdetrakter), Artportalen, biotopkarteringar, flygbildstolkning. Naturvärdesinventeringar enligt SS standard.

Luleå kommun: Markområdenas värde för biologisk mångfald, utifrån en klassning av olika underlag som naturtyper, naturvärdesklassningar mm som påverkar utfallet av biologisk mångfald.

- **T1.2 Invasiva arter (Tillägg)**
  Kartläggningen kan göras som underlag för ett mer aktivt arbete med att hindra spridning av invasiva arter. Detta bland annat i syfte att skydda arter och öka den biologiska mångfalden.

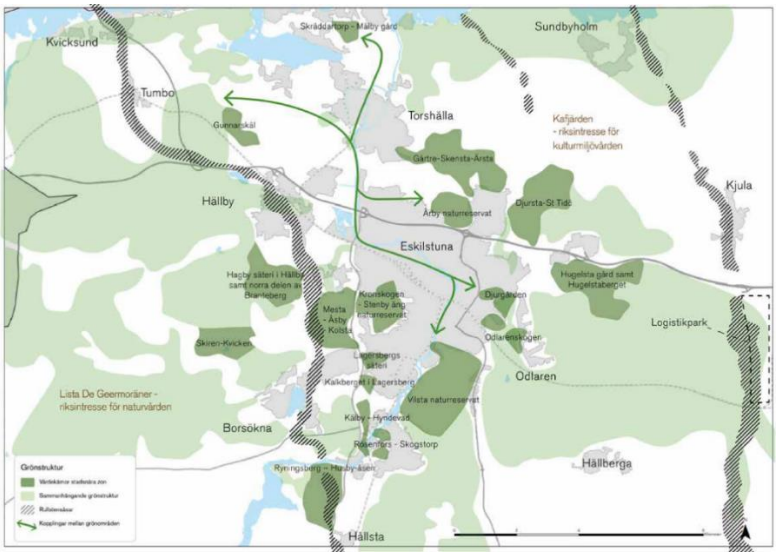
  Underlag/källor: Trafikverket, Länsstyrelsen, Naturvårdverket, egna fältinventeringar.

Ekologiska samspel

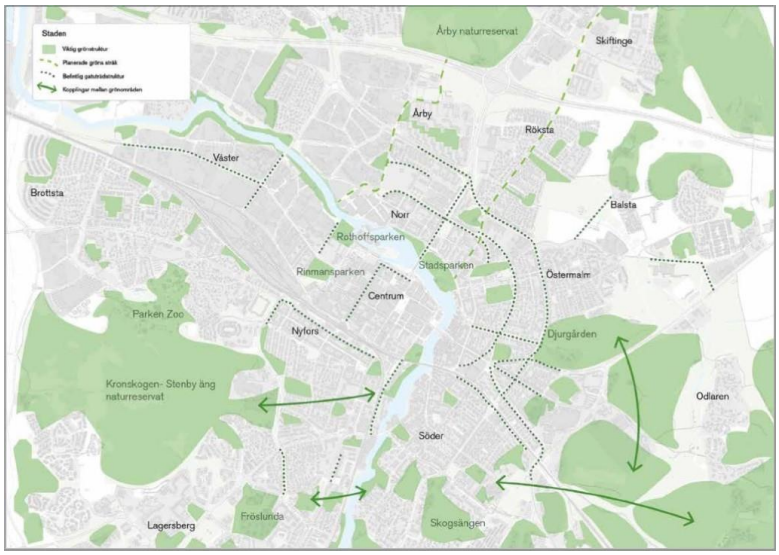
- **B1.5 Sammanhängande grönstruktur, inkl. där kopplingar saknas/hindras (Basnivå)**

Detta kartskikt kan utgöras som en enklare sammanställning av gröna områdens förhållande till varandra och ge en övergripande bild av fysiska kopplingarna mellan kartlagda grönområden, värdetrakter, värdekärnor, gröna stråk mm. Kartläggning/markering av områden där kopplingar saknas är ett bra underlag för kommande arbete med till exempel åtgärdsförslag.

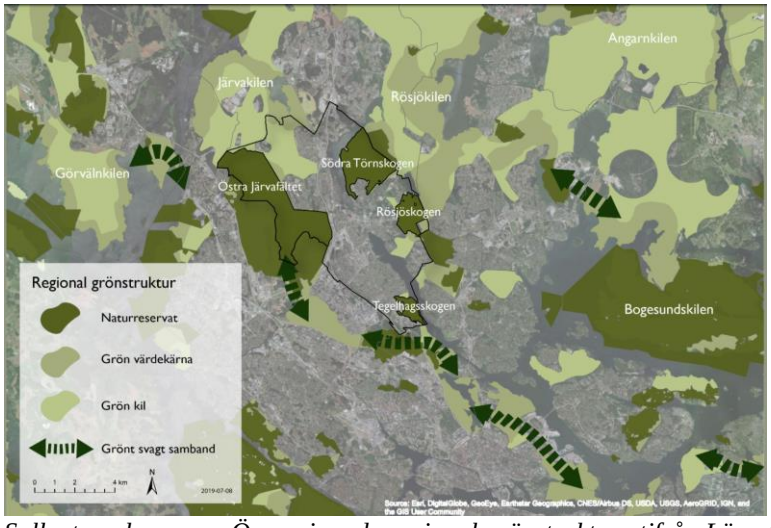
Underlag: Grundkartorna över grönytor och naturtyper som tagits fram, Länsstyrelsernas handlingsplaner för Grön infrastruktur med kartläggning av värdekärnor mm. (SKS - iRenmark från Sametinget/samebyarnas renbruksplaner?).

Eskilstuna: Övergripande grönstruktur med bland annat värdekärnor och sammanhängande grönstruktur.

Eskilstuna: Grönstruktur i tätorten med grönområden och viktiga kopplingar.

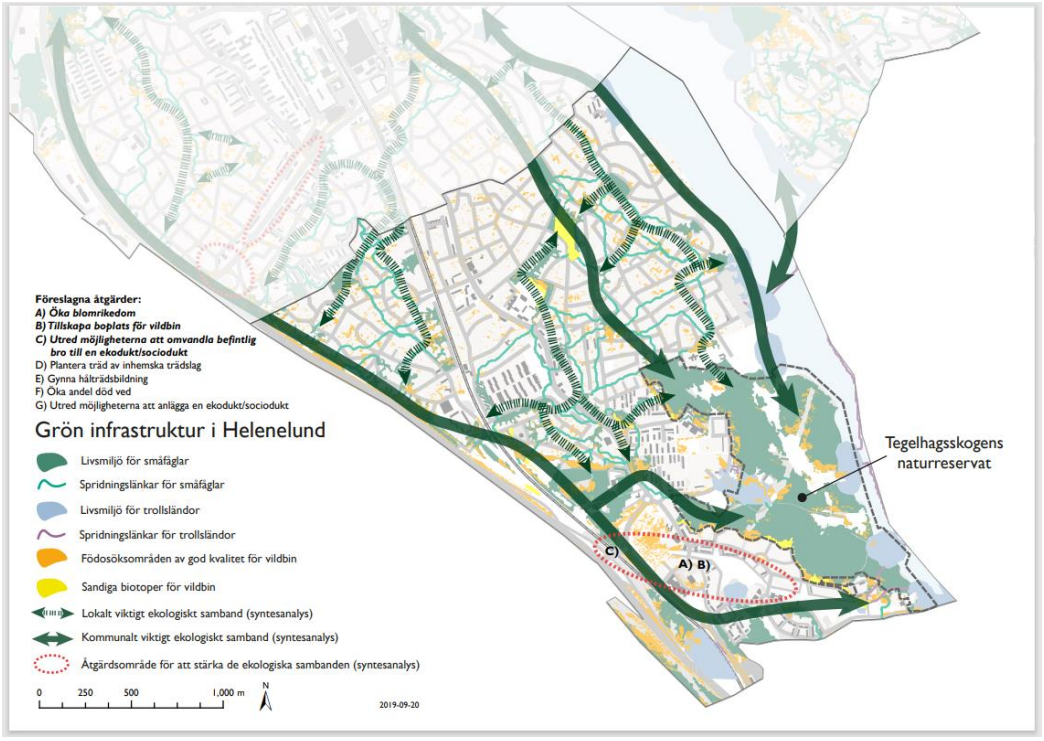
Sollentuna kommun: Övergripande regional grönstruktur utifrån Länsstyrelsernas handlingsplan för grön infrastruktur/eller RUFS2030?

- **T1.3 Grön infrastruktur/Viktiga ekologiska samband för olika spridningsfunktioner, inklusive där samband saknas/hindras (Tillägg)**

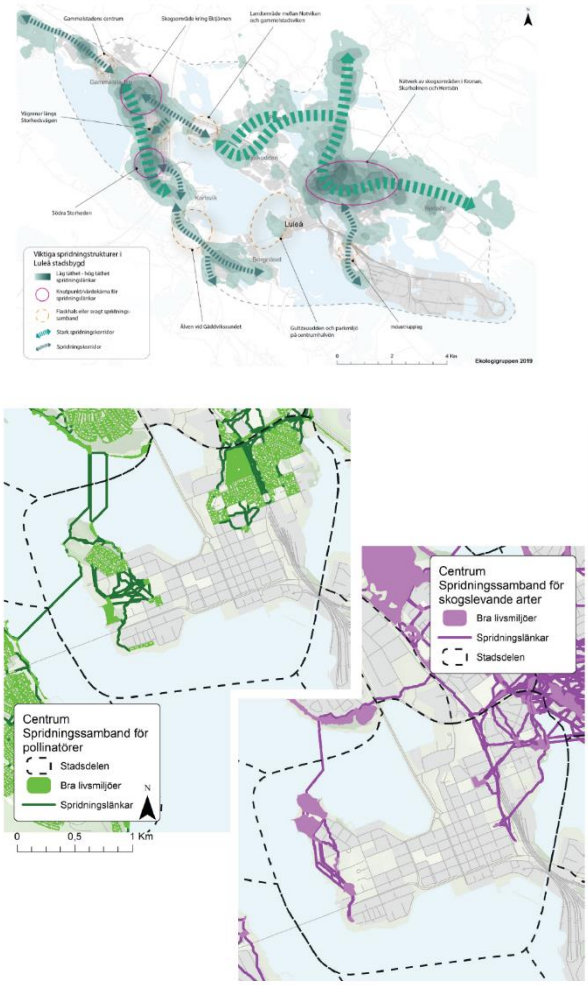
Kartläggning av funktioner för olika spridningsstrukturer (spridningsnätverk). Ekologiska landskapssamband kartläggs, det vill säga hur livsmiljöer för en art eller artgrupp hänger ihop och hur spridningsvägarna ser ut. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Kartläggningen visar på grönområdenas värden och funktioner och kan ge en bild av kopplingarna mellan olika grönområden, värdetrakter, värdekärnor, gröna stråk mm. Det kan vara ett bra underlag för ett aktivt arbete med att öka den biologiska mångfalden. Tillsammans med kartläggningen av brist på viktiga kopplingar är detta ett värdefullt underlag för exempelvis kommande arbete med åtgärdsförslag.

Underlag: Länsstyrelsernas handlingsplaner för Grön infrastruktur, egna eller av konsult beställda analyser. Kartunderlaget för naturtyper/biotoper, sammanhängande grönstruktur. Kompletterande metoder?

Sollentuna kommun: ekologiska samband i stadsdelen Helenelund.

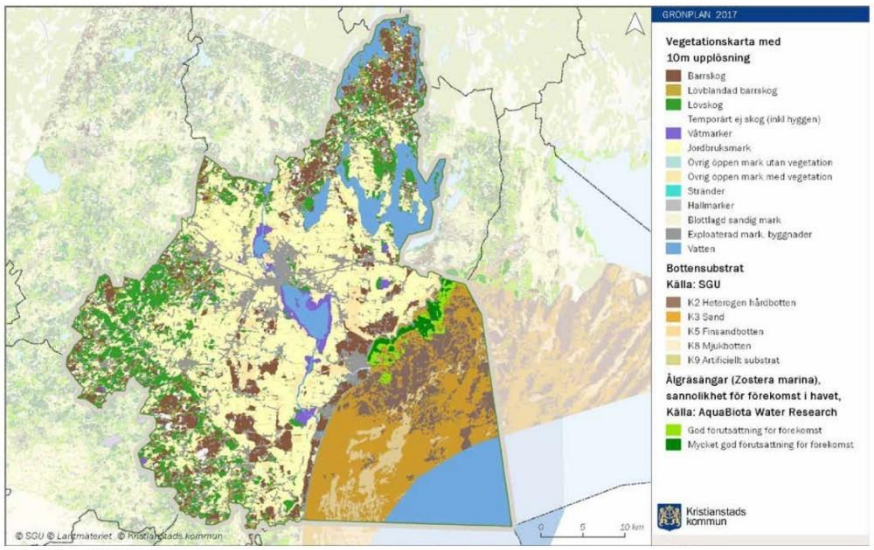
Luleå kommun: Ekologiska samband i olika skalor.

Naturliga kretslopp och jordmånsbildning

- **B1.6 Geologin och topografin i kommunen** (Basnivå)

Kartläggningen visar markens förutsättningar och är främst ett underlag till kommande analyser, exempelvis underlag för dagvattenhantering mm.

Underlag: SGI, Länsstyrelsernas geodatabas. Hydrologi?

Karta 1. Grön- och blåstruktur i Kristianstads kommun.

Kristianstads kommun: Kombinerad karta över vegetation och geologi

7.5. Kartläggning inom block 2 – Reglerande ekosystemtjänster

Syftet med kartläggningen är att identifiera områden som är viktiga för säkerställande av reglerande ekosystemtjänster. Denna grupp innefattar alla de tjänster som produceras via naturens egen reglering av kritiska processer, genom att till exempel rena luft och vatten, reglera lokalt och globalt klimat, förhindra översvämningar och jorderosion och pollinera grödor och vilda växter.

Rekommenderade kartläggningar inom Stödjande blocket
*Det är lämpligt att ta fram ett antal grundkartor som stöd i arbete med kartläggning och analys. Grundkartorna beskrivs under avsnittet om kartläggning av Stödjande ekosystemtjänster, se 7.4.

Kartskikt för BASNIVÅ (B2.x) och TILLÄGG (T2.x)
Se avsnitt 0 nivåer, samt ovan.

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen	*(Grundkartor)*
B1.2 Naturtyper/vegetationstyper	*(Grundkartor)*
B1.3 Markägarförhållanden	*(Grundkartor)*
B2.1 Områden lämpliga för dagvattenhantering, översvämningsskydd mm, inklusive områden där sådan funktion saknas	*Rening och reglering av vatten och skydd mot extremväder*

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
T2.1. Natur och grönska som kan motverka värmeöar, inklusive eventuell brist på sådan mark.	*Reglerande av lokalklimat*
T2.2 Natur och grönska som verkar som vindskydd, inklusive eventuell brist på sådan mark	*Reglerande av lokalklimat*
T2.3 Buffertzon med erosionsstabiliserande funktion, inklusive områden där sådan mark saknas	*Erosionsskydd*
T2.4 Natur och grönska särskilt viktiga för partikelfiltrering eller luftgenomströmning, inklusive områden där det saknas	*Luftrening*
T2.5 Natur och grönska särskilt viktiga för bullerminskande effekt, inklusive områden där sådan mark saknas	*Reglering av buller*
T2.6 Områden med goda pollineringsmöjligheter, inklusive bristområden	*Pollinering*
T2.7 Naturmiljöer gynnsamma för biologisk skadereglering, inklusive bristområden	*Reglering av skadedjur och skadeväxter*

Beskrivning för arbete med kartskikten för försörjande ekosystemtjänster:

Reglerande av lokalklimat

- **T2.1. Natur och grönska som kan motverka värmeöar, inklusive eventuell brist på sådan mark.**

  Dessa uppgifter kan ligga till grund för arbete med energieffektivisering (kyleffekter) och folkhälsoarbete genom att skapa goda boendemiljöer. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

  Underlag: grönytor med mycket vegetation i anslutning till värmeöar kartlagda utifrån Folkhälsomyndighetens vägledning för värmeberäkning i stadsmiljö. SMHI klimatanalyser och uppgifter om krontäckning, samt andelen hårjorda ytor och vattenytor från Nationella marktäckedata kan också vara användbart.

- **T2.2 Natur och grönska som verkar som vindskydd, inklusive eventuell brist på sådan mark**

  Dessa uppgifter kan ligga till grund för arbete med energieffektivisering av byggnader, att tillskapa ett bra lokalklimat för att vistas utomhus mm. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Underlag: grönytor med mycket vegetation i anslutning till karterade områden med kraftiga vindeffekter utifrån bebyggelsestruktur och topografi. Vindtunnelanalyser.

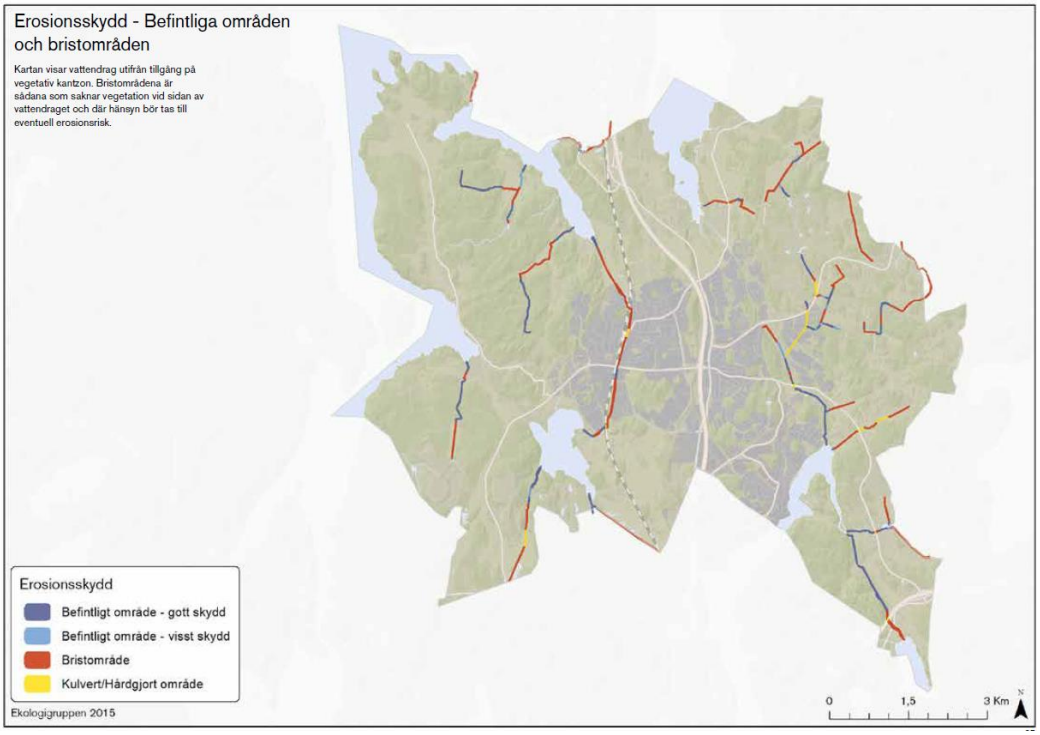
Erosionsskydd

- **T2.3 Buffertzon med erosionsstabiliserande funktion, inklusive områden där sådan mark saknas (Tillägg)**

Undersök om det finns riskområden som kan vara känsliga för erosion och rasrisk i kommunen. Vissa jordarter, brant topografi men också områden som utsätts för stor påverkan av vatten och vind kan bidra till erosion- och rasrisker. Det finns ett antal ”titt”-funktioner, som kan ge en snabb överblick över förhållandena. Vid problemområden kan vegetation och av olika slag binda jord och har ofta en positiv effekt på erosion och rasrisker.

Underlag: Sveriges geologiska undersökning - SGU, Nationella marktäckedata. Strandskyddsområden. Egna Kartskikt med naturtyper, geologi i anslutning till utpekade och kända områden med erosionsrisk.

Notering: Strandskyddsområden bidrar
ofta naturligt med erosionsskyddande effekt, genom strandvegetationen som ofta finns kvar där.

Luftrening

- **T2.4 Natur och grönska särskilt viktiga för partikelfiltrering eller luftgenomströmning, inklusive områden där det saknas (Tillägg)**

Vegetation på rätt plats kan samla och minska mängden partiklar i luften samt bidra till luftgenomströmning. Grönområden av en viss storlek, utformning och sammansättning av vegetation kan ha stor potential för att bidra till en bättre luftkvalitet. Identifiera var de stora kända källorna för partiklar och luftföroreningar finns och kartlägg grönytor i anslutning till dessa. (Stora vägar med mycket trafik exempelvis sådana källor). Dessa grönytor har potential att bidra till förbättrad luftkvalitet. Identifiera även brist på grönytor. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Underlag: Nationella marktäckedata, (vegetation och vägar, industrier) vegetationsinventeringar på plats, Partikelsimuleringar eller mätningar i fält. Vägledning för inledande kartläggning Naturvårdsverket

Reglering av buller

- **T2.5 Natur och grönska särskilt viktiga för bullerminskande effekt, inklusive områden där sådan mark saknas. (Tillägg)**

Med hjälp av vegetation och topografi/markmodulering kan bullernivåerna i staden sänkas. Vegetation på rätt plats och med en viss struktur kan minska buller från de vanligaste källorna som exempelvis trafik, industrier samt installationer som ger så kallat omgivningsbuller. Det är främst vegetationens och de mjuka naturmaterialens absorberande egenskaper som förbättrar ljudmiljön där hårdgjorda ytor reflekterar ljudet. För största möjliga effekt bör vegetationen vara tät och substratet luftigt och ojämnt. Topografin, terrängen, kan också utgöra ett fysiskt skydd mot buller (jämför med bullervallar).

Identifiera var de stora kända källorna till buller och kartlägg grönytor i anslutning till dessa. Dessa grönytor har potential att bidra till förbättrad ljudkvalitet. Identifiera även brist på grönytor. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Underlag: Nationella marktäckedata, (vegetation och vägar, industrier) vegetationsinventeringar på plats, Bullerkarteringar, inventeringar i fält. Akustisk design (Boverket)

Rening och reglering av vatten och skydd mot extremväder

- **B2.1 Områden lämpliga för dagvattenhantering, översvämningsskydd mm, inklusive områden där sådan funktion saknas (Basnivå)**

Våtmarker, grönområden och andra ekosystem fördröjer, lagrar, filtrerar och renar vatten från föroreningar samt förebygger översvämningar och torka. Gör en analyseras utifrån skyfallskarteringar och identifiera de grönytor som ligger i anslutning till identifierade ”problemområden” enligt

skyfallskarteringen. Dessa grönytor har potential att bidra till förbättrad dagvattenhantering och klimatförändringar.

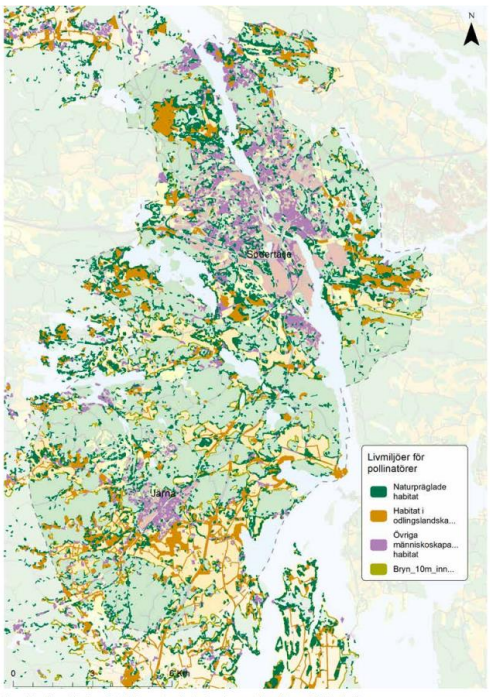
Underlag: topografi, geologi, Hydrologiska samband, avrinningsområden, utströmningsområden, nationella marktäckedata/kartskikt med naturtyper som kan fördröja, filtrerar och renar vatten från föroreningar mm.

Pollinering

- **T2.6 Områden med goda pollineringsmöjligheter, inklusive bristområden (Tillägg)**

Kartläggning utifrån naturtyper och vegetationsinventering i fält med fokus på områden med goda förutsättningar för födosöksområden för pollinerande insekter samt samband. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Underlag: Vegetationstyper från Nationella marktäckedata, kartläggningar över ekologiska samband. Inventeringar i fält.

Livsmiljöer för pollinatörer, fördelning av de olika kategorierna av livsmiljöer enligt tabell s. 9.

Södertälje kommun, Livsmiljöer för pollinatörer (från Pollineringsplan) baserad på BIOTOP Stockholm steg 1.

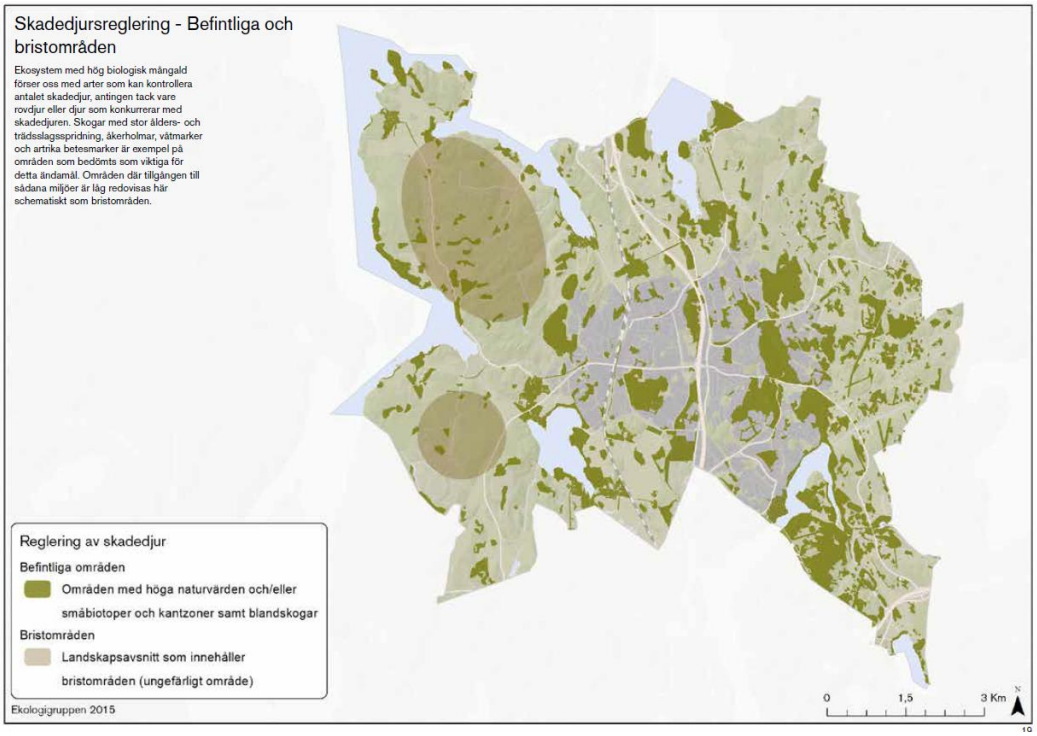
Reglering av skadedjur och skadeväxter

- T2.7 Naturmiljöer gynnsamma för biologisk skadereglering, inklusive bristområden (Tillägg)

Kartläggning görs av naturmiljöer som gynnar djur och andra organismer som kan reglera och minska mängden skadedjur, skadeväxter

och sjukdomsbärare. Även bristområden kan kartläggas. Brynzoner har visat sig gynnsamma för att skapa en biologisk mångfald i anslutning till öppna marker och kan vara värda att kartlägga i jordbrukslandskapet om det finns behov och intresse. Konsulter kan behöva anlitas för kartläggning i fält och/eller tolkning av kartunderlag.

Underlag: Nationella marktäckedata (vegetationstyper kopplat till önskvärda skadebekämpare utifrån lokala, regionala och/eller nationella aspekter). Fältinventeringar.

Upplands Väsby:

7.6. Kartläggning inom block 3 – Försörjande ekosystemtjänster

Syftet med kartläggningen är att identifiera mark som är viktiga att säkerställa för mat- och vattenförsörjning samt produktion av viktiga varor och produkter, utifrån lokala, regionala och nationella behov. Tillräckligt med hälsosam mat och rent dricksvatten liksom en balanserad tillgång av råvaror, är en av grundförutsättningarna för vår hälsa och välfärd. Förhållandena är mycket olika i olika delar av landet och behöver därför anpassas utifrån rådande förutsättningar. En nära dialog med Länsstyrelserna underlättar arbetet.

Rekommenderade kartläggningar inom Försörjande blocket
*Det är lämpligt att ta fram ett antal grundkartor som stöd i arbete med kartläggning och analys. Grundkartorna beskrivs under avsnittet om kartläggning av Stödjande ekosystemtjänster, se 7.4.

Kartskikt för BASNIVÅ (B3.x) och TILLÄGG (T3.x)
Se avsnitt 0 nivåer, samt ovan.

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
B3.1 Produktiv jordbruksmark och naturbetesmarker	*Matförsörjning*
B3.2 Renbetesområden	*Matförsörjning*
B3.3 Områden viktig för att säkerställa dricksvattenförsörjningen	*Vattenförsörjning*
B3.4 Produktiv skogsmark	*Råvaror*
Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
T3.1 Buffertzoner för att säkerställa rationella brukningsenheter	*Matförsörjning*
T3.2 Områden viktiga för vattenförsörjning av olika verksamheter	*Vattenförsörjning*
T3.3 Områden med särskilt produktiv skogsmark för olika råvaror	*Råvaror*
T3.4 Mark lämplig för energiskog och grot för energiframställning	*Energi*

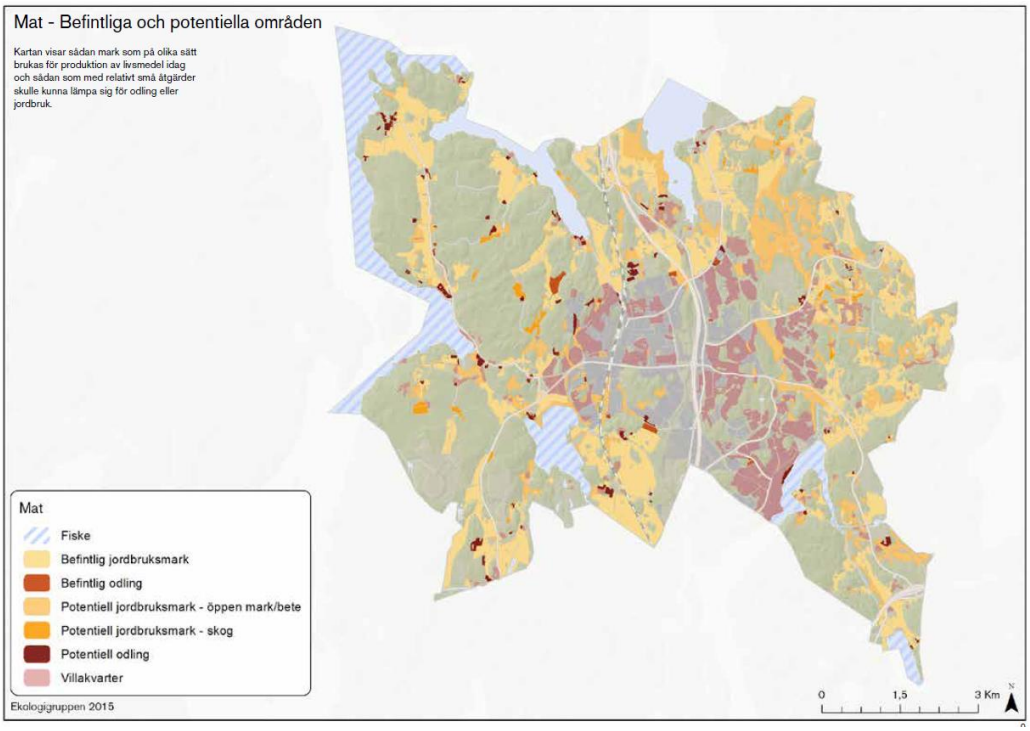
Beskrivning för arbete med kartskikten för försörjande ekosystemtjänster:

Matförsörjning

- **B3.1 Produktiv jordbruksmark och naturbetesmarker. (Basnivå)**

Detta underlag kan visa på jordbruksmarkens struktur och tillgång till mark (även potentiell jordbruksmark kan kartläggas). Kartläggningen kan användas för att lyfta markens värde för lokal eller regional självförsörjning och vid prioritering av mark för olika intressen, ex. exploatering, infrastrukturplanering, livsmedelsförsörjning eller rekreation. Tillgång till tillräckligt med hälsosam mat är en av grundförutsättningarna för vår hälsa och välfärd.

Underlag: Nationella marktäckedata. Kartläggningen av särskilt produktiv eller värdefull mark görs med fördel i samarbete med Länsstyrelsen och utifrån Jordbruksverkets blockdatabaser. Kontakt med näringen kan tas vid kartläggningen. (Se även Miljöbalken 3 kap 4)

Upplands Väsby: Kartläggning av ekosystemtjänster

- **T3.1 Buffertzoner för att säkerställa rationella brukningsenheter (Tillägg)**

Kartläggning av mark kring gårdar med djurbesättningar som är viktiga för befintlig och framtida verksamhet. Kartläggningen kan bidra till en dialog kring hur en fortsatt aktiv jordbruk kan säkerställas och utvecklas lokalt och regionalt.

Underlag: Nationella marktäckedata. Jordbruksverkets blockdatabaser Kartläggningen görs med fördel i samarbete Länsstyrelsen. Kontakt med näringen kan tas vid kartläggningen. Se Boverkets Vägledning för planering för och invid djurhållning, 2011.

- **B3.2 Renbetesområden /områden av betydelse för renskötseln.**

Tillräckligt med funktionell mark för renbete under olika årstider behövs för en långsiktigt och hållbar renskötsel, som bidrar till matförsörjning och som kulturbärare.

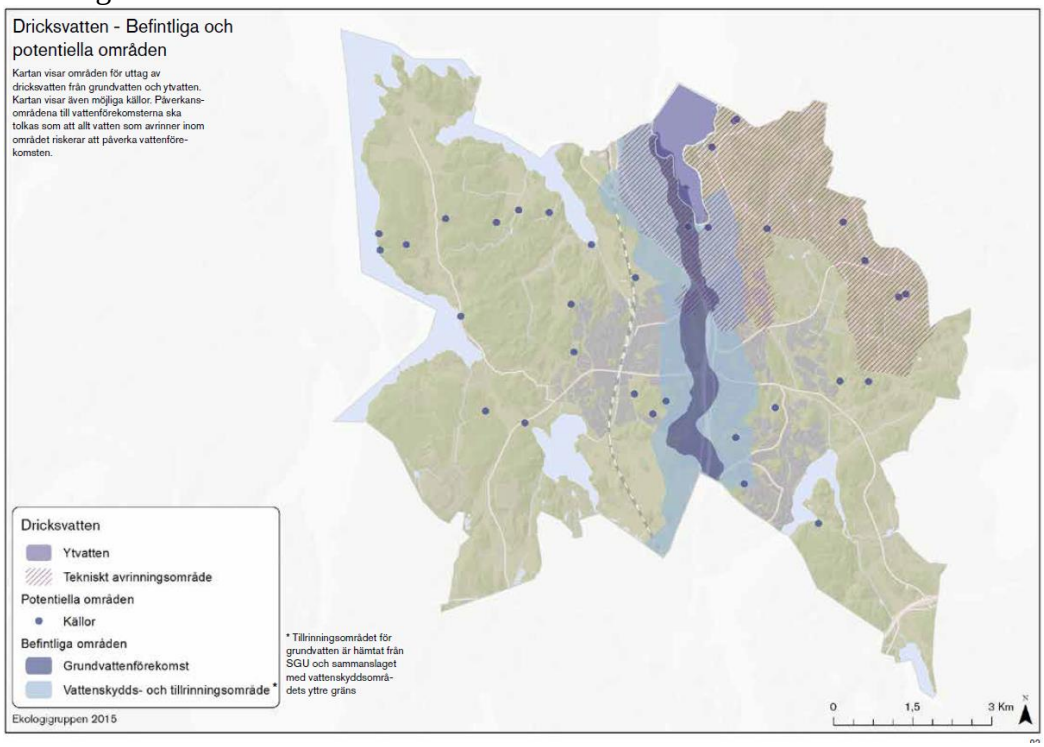
Underlag: Sametinget – Renbetesområden, renbruksplaner https://www.sametinget.se/renbruksplan. Kartläggning görs med fördel i samarbete med Länsstyrelsen.

Vattenförsörjning

- **B3.3 Områden viktig för att säkerställa dricksvattenförsörjningen.**

Kartläggning utgår från beslutat vattenskyddsområde samt identifiering av buffertzoner viktiga för rening och bevarande av vattenkvalitet. Ta med klimataspekten och dess möjliga påverkan på grundvatten, källor och ytvattentäkter utifrån olika scenarier. Tillgång till tillräckligt med rent dricksvatten är en av grundförutsättningarna för vår hälsa och välfärd.

Underlag: Beslutade vattenskyddsområden hos Länsstyrelse eller kommun. Underlag från SMHI och MSB gällande klimatscenarion. Geologi och topografi, kartläggning från dagvattenkartläggning.
Kartläggningen görs med fördel i samarbete med Länsstyrelserna och VA-ansvariga.

Uppland Väsby

- **T3.2 Områden viktiga för vattenförsörjning av olika verksamheter**.

Kartläggning av områden viktiga för vattenförsörjning för exempelvis jordbruk och industrier. Kartläggningen kan bidra till en dialog kring vilka verksamheter som ska säkerställas genom skyddande eller balanserat marknyttjande. Goda förutsättningar för hållbar produktion av mat och råvaror är av betydelse för vår hälsa och välfärd.

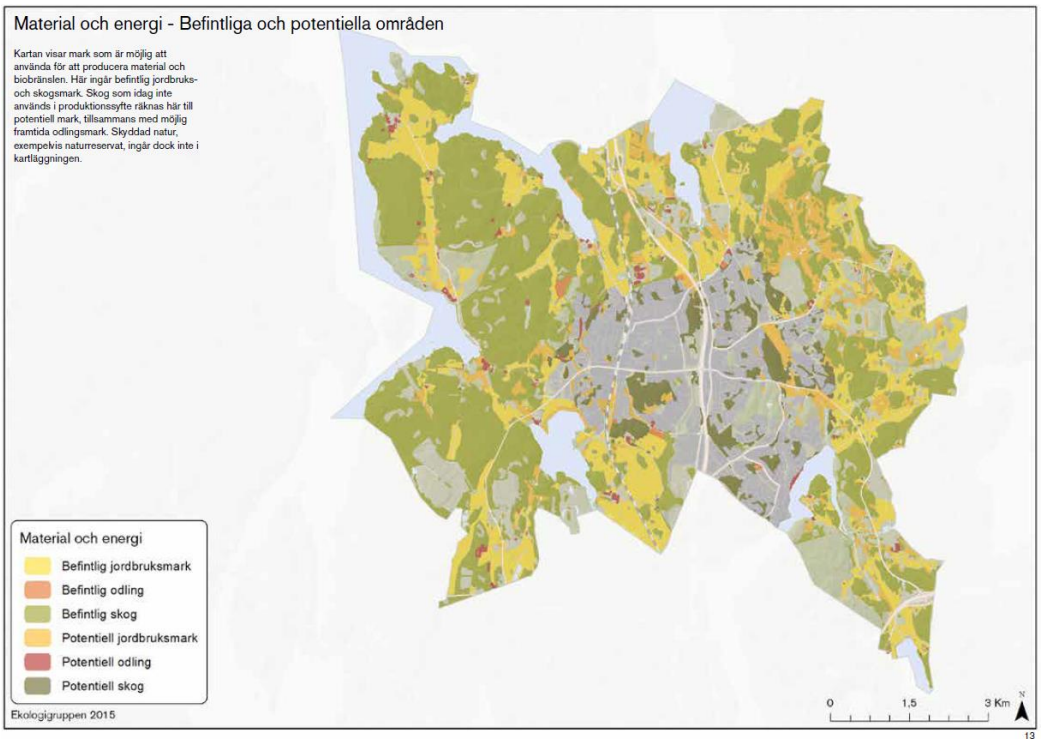
Underlag: Beslutade vattenskyddsområden hos Länsstyrelse eller kommun. Underlag från SMHI och MSB gällande klimatscenarion. Geologi och topografi, kartläggning från dagvattenkartläggning.
Kartläggningen görs med fördel i samarbete med Länsstyrelserna och VA-ansvariga.

Råvaror

- **B3.4 Produktiv skogsmark.**

Kartläggningen identifiera status på produktiviteten (klassning) av skogsmarken som kan vara ett bra underlag vid en dialog kring prioritering av mark för exploatering eller skötsel utifrån rekreations- och upplevelsevärden. Goda förutsättningar för ett hållbart skogsbruk är av betydelse för såväl vår hälsa som välfärd. välfärd

Underlag: Nationella marktäckedata, Geodata Skogsstyrelsen. Kartläggningen görs med fördel i samarbete med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen. Kontakt med näringen kan tas vid kartläggningen.

Upplands Väsby:

- **T3.3 Områden med särskilt produktiv skogsmark för olika råvaror**

Kartläggning av skogsmark för olika typer av träråvaror, till exempel kvalitetstimmer, massaved, ädelträ. Kartläggningen kan vara underlag för en dialog om skogsnäringens utveckling lokalt och regionalt. En balanserad tillgång på råvaror är av betydelse för vår välfärd.

Underlag: Nationella marktäckedata, Geodata Skogsstyrelsen. Kartläggningen görs med fördel i samarbete med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen samt skogsnäringen.

Notering: Mineraler och metaller klassas inte som ekosystemtjänster. Behov för gruvnäring kommer in i översiktsplanearbetet utifrån lokala exploateringsbehov.

Energi

- **T3.4 Mark lämplig för energiskog och grot för energiframställning.**

Kartläggningen kan vara underlag för en dialog om skogsnäringens utveckling lokalt och regionalt och eventuell konflikt med intentionerna för jordbruksmark eller kulturella ekosystemtjänster som rekreationsvärden, landskapsvärden eller grönt kulturarv.

Underlag: Nationella marktäckedata, Geodata Skogsstyrelsen. Kartläggningen görs med fördel i samarbete med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen samt skogsnäringen.

Notering: vindkraft och vattenkraft klassas inte som ekosystemtjänster. Markbehov för dessa verksamheter kommer in i Översiktsplanen via vindkraftsplaner, riksintressen för vindbruk mm.

7.7. Kartläggning inom block 4 – Kulturella ekosystemtjänster

Syftet med kartläggningen är att identifiera områden som är viktiga att säkerställa som en resurs för god mental hälsa, fysisk aktivitet, undervisning och naturpedagogik, naturupplevelser, friluftsliv, kulturella upplevelser och sammanhang. Kulturella tjänster är alla typer av immateriella funktioner som naturen tillhandahåller. Det kan handla om såväl friluftsupplevelser, det gröna kulturarvet som grönstrukturens gestaltande och rumsskapande funktioner.

Rekommenderade kartläggningar inom Stödjande blocket
*Det är lämpligt att ta fram ett antal grundkartor som stöd i arbete med kartläggning och analys. Grundkartorna beskrivs under avsnittet om kartläggning av Stödjande ekosystemtjänster, se 7.4.

Kartskikt för BASNIVÅ (B4.x) och TILLÄGG (T4.x)
Se avsnitt 0 nivåer, samt ovan.

Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
B1.1 Samtliga grönytor och grönområden i kommunen	*(Grundkartor)*
B1.2 Naturtyper/vegetationstyper	*(Grundkartor)*
B1.3 Markägarförhållanden	*(Grundkartor)*
B4.1 Naturmiljöer som främjar olika typer av rekreation	(*Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration)*
B4.2 Gröna kulturhistoriska miljöer och fornlämningar	*(Kulturarv och identitet, Mentalt välbefinnande)*
Typ av kartskikt	**Typ av ekosystemtjänst**
T4.1 Miljöer som främjar olika typer av rekreation i tätort	(*Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration)*

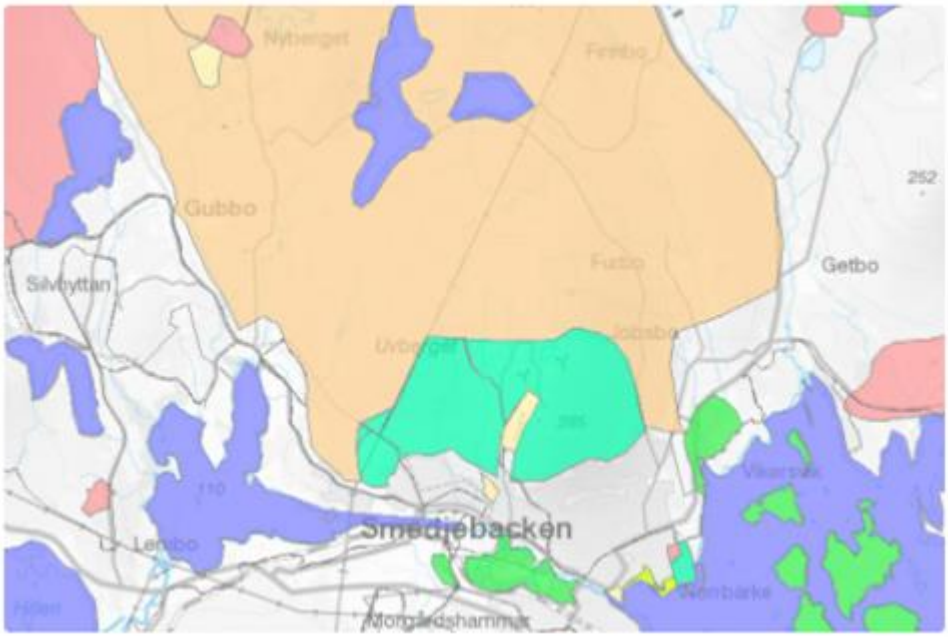
T4.2 En brist på tillgång till naturmiljöer för rekreation	(*Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration)*
T4.3 Tillgänglighet i och till naturområden	(*Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration)*
T4.4 Skol- och förskolemiljöer	(*Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration)*
T4.5 Tysta områden	*(Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande)*
T4.6 Landskapskaraktärer	*(Kulturarv och identitet, Mentalt välbefinnande)*
T4.6 Grönstrukturens arkitektoniska uttryck	*(Kulturarv och identitet, Mentalt välbefinnande)*

Beskrivning för arbete med kartskikten för kulturella ekosystemtjänster:

Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande, Social interaktion, Kunskap och inspiration,

- **B4.1 Naturmiljöer som främjar olika typer av rekreation (Basnivå).** Kartläggning av naturmiljöer som främjar folkhälso- och friluftsvärden samt naturpedagogik. Kartläggningen ger en bild av vilka områden som är värdefulla för olika typer av rekreation och naturkunskap (som kan bidrar till förståelse för ekosystemens samband och betydelse för människan). Även olika friluftsanläggningar som stigar, badplatser utsiktspunkter och parkeringar kan markeras.
  Underlag: Genomförd kartläggning utifrån Vägledning för kartläggning av friluftsvärden (Naturvårdsverket). Anläggningar från grundkartor/primärkartor eller kommunens register.

  Notering: Riksintresse för friluftsliv hanteras i Översiksplanearbetet

EXEMPEL Smedjebackens kommun

- **T4.1 Miljöer som främjar olika typer av rekreation i tätort (Tillägg)**

Kartläggning av miljöer som främjar folkhälso- och friluftsvärden samt naturpedagogik i tätort. För att få en mer detaljerad kartläggningen av rekreationsvärden och olika anläggningar, kan kartläggningen av friluftsvärden kompletteras med någon form av sociotopskartering

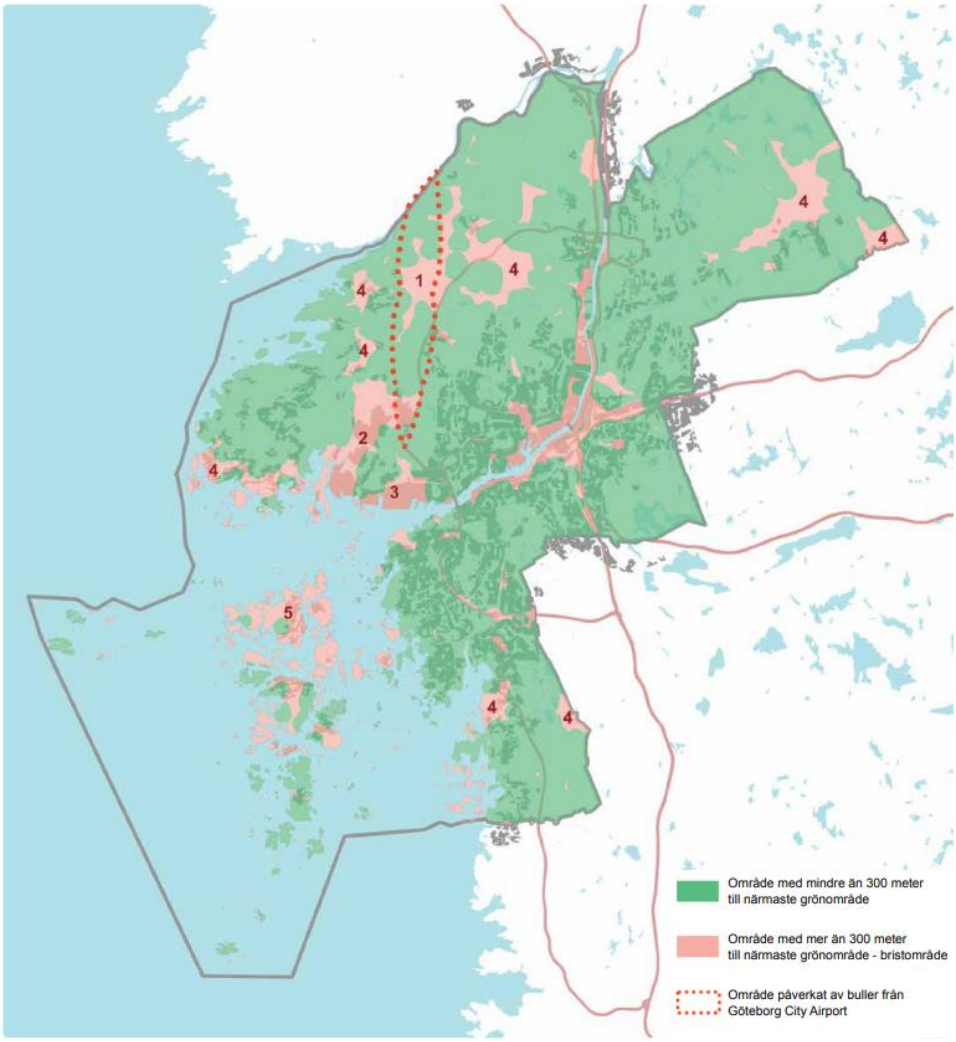
Underlag: Genomförda inventeringar, observationer och intervjuer/enkäter

tillgången/tillgängligheten till grönområden till olika arenor/målgrupper (”utsatta områden”, skola, äldreboenden etc.)?

- **T4.2 En brist på tillgång till naturmiljöer för rekreation (Tillägg).**

Kartläggning av brist på naturmiljöer som främjar olika typer av folkhälso- och friluftsvärden samt naturpedagogik. Kartläggningen kan göras utifrån en analys av brist på någon typ av naturmiljö som främjar dessa värden. En bedömd brist på tillgång till naturmiljöer kan också baseras på för långa avstånd mellan bostäder och naturområde eller identifierade av barriärer som hindrar tillgång till grönområdena/naturmiljön.

Underlag: Klassningen i Vägledningen för kartläggning av friluftsvärden och genomförd kartläggning B4.1. Grundkartor med naturtyper, markägarförhållanden och för mätning av avstånd, identifiering av barriärer som exempelvis vägar och järnvägar.

Bristanalys bostadsnära park- och naturområden
Kartan redovisar brist (rosa) samt tillgång (grön) på bostadsnära park eller naturområde. Som urval för att få fram bristanalysen har större vägar, stora nivåskillnader och vattendrag räknats som barriärer.

Exempel från Göteborgs stad

- **T4.3 Tillgänglighet i och till naturområden (Tillägg)**

Kartläggnigne kan utgå ifrån en inventering av tillgänglighet inom ett grönområden/naturområde, men också kopplingarna till området. Eventuella barriärer tillgängligheten till naturområdet.

Underlag: Hänvisning till vägledning Tillgängliga natur- och kulturområden - Naturvårdsverket (naturvardsverket.se)

- **T4.4 Skol- och förskolemiljöer (Tillägg)**

Kartläggning av gårdarnas lekvärden, kvalitet och funktion för fysiskaktivitet, social interaktion, psykisk hälsa och pedagogik.

Underlag: Vägledning Gör plats för barn och unga!

Ev. även närhet till naturområden? (Enligt Naturvårdsverkets årliga kommunundersökning är det tre av fyra kommuner (75 procent) som anger att merparten skolor (>50 procent) i kommunen har tillgång till säkerställd natur inom 300 meter med syftet att

kunna användas under skoltid. Det betyder att 25% saknar natur för mer 50% av skolorna, och det kan vara många elever). Basnivå?

Fysisk hälsa, Mentalt välbefinnande,

- **T4.5 Tysta områden (Tillägg)**

Kartläggningen kan göras utifrån en beräknad eller uppmätt bullernivå. Kartläggnigne kan också utgå från upplevt buller. Underlaget tas då fram via enkäter eller intervjuer. Ett område kan i vissa fall upplevas som rofyllt trots en del bakgrundbuller, och därmed ändå ha ett värde för hälsa och välbefinnande.

Underlaget kring tysta områden är relevant vid exempelvis planering av en ny väg eller verksamhet, som kan påverka kommande ljudnivåer.

Underlag: Som utgångspunkt för kartläggning av tyst eller upplevd god ljudmiljö kan följande vägledningar vara till hjälp.
För urbana miljöer se: Skapa goda ljudmiljöer (stockholm.se) SKR
För mer naturlika miljöer: God ljudmiljö 5709
Riktlinjer för specifika bullerkällor, ex industri och flygbuller se Naturvårdverkets hemsida

Kommentar: I kartläggning i B4.1 ingår kriteriet avseende att värdera ljudmiljön i området. Med god ljudmiljö menas en bullerfri miljö där naturliga ljud dominerar, frånvaro av civilisationsljud.

Kulturarv och identitet Mentalt välbefinnande

- **B4.2 Gröna kulturhistoriska miljöer och fornlämningar (Basnivå))**

Kartläggning av områden som erbjuder miljöer med grönska och natur kopplat till historiska skeenden, brukningsmetoder och den lokala identiteten som en del av kulturarvet. Miljöerna bidrar med upplevelsevärden. Alléer, historiska parker, landskapskaraktärer ger ett tidsdjup och identitet och förståelse för sin omgivning och sammanhang.

Omfattningen av kartläggningen beslutas utifrån tillgång på underlag och kommunens resurser och mål. Information om fornlämningar i naturmiljö finns tillgängligt över hela landet och är lämpligt att kartlägga under basnivån.

Underlag: kulturmiljöinventeringar, egna kartläggningar, Riksantikvariatets fornsök, lokala museer, hembygdsgårdar. Biologiskt kulturarv på RAÄ, (exempel Vallentunas kulturmiljöwebb. Hitta din plats historia - Vallentuna kommun)

Notering: Riksintresse för kulturmiljö hanteras i Översiksplanearbetet, men kan vara en ingång för att finna underlag till kartläggningarna av gröna kulturmiljöer.

Kommentar: Flera av kriterierna i B4.1 om kartering av friluftslivet fångar upp även dessa intressen och värden, till exempel upplevelsekvalitéer, symbolvärden.

Kulturarv och identitet Mentalt välbefinnande

T4.5 Landskapskaraktärer landskapskaraktärer som ger ett tidsdjup, identitet och förståelse för sammanhang (T)

Underlag: Inventering och kartläggning enligt metoden ILKA (integrerad landskapskaraktärsanalys (Trafikverket - Landskapet är arenan - Integrerad landskapskaraktärsanalys, en metodbeskrivning https://trafikverket.ineko.se/se/landskapet-%C3%A4r-arenan-integrerad-landskapskarakt%C3%A4rsanalys-en-metodbeskrivning

- **T4.6 Grönstrukturens arkitektoniska uttryck**

Alléer, häckar, mindre grönytor i bebyggelsen som är väsentliga för bebyggelsestrukturens karaktär mm
Utvecklas

7.8. Illustrera och sammanställ kartläggningarna i läsbart format.

Presentera kartläggningarna (de digitala skikten) gärna i form av kartor, tabeller, diagram eller andra illustrationer som är lättare att ta till sig vid information och dialog inom grönplanearbetet. Eventuellt kan kartläggningarna i de olika blocken sammanställas till underrapporter. Exempel Kristianstad och Vaggeryds kommun?

Kartläggningarna är också underlag till tematiska kartor och strukturbilder som tas fram inom grönplanen (se avsnitt 4) och är användbara inom strategiarbeten.

Kartläggningarna kan i sig själva också vara ett underlag för andra strategiska program i kommunen, exempelvis naturvårdsprogram, klimatanpassningsprogram, friluftsprogram mm.

7.9. Länkar till användbara kartläggningsmetoder och databaser

Det finns en hel del tillgänglig information och vägledningar kring metoder för kartläggning av ekosystemtjänster i planeringen. Det finns också en mängd olika databaser med digitala geodata och analyser som det är lätt att ta del av vid kartläggningarna. Här nedan har vi samlat några exempel på användbara länkar till vägledningar och öppna data.

Länkar till exempel på användbar information och vägledning:

Kompletteras med länkar till relevanta vägledningar och metoder

Länkar till exempel på användbara databaser:
Kompletteras med länkar till relevanta ”tittskåp” och databaser

Exempel-underlag.pdf (naturvardsverket.se) , både underlag om fysiska förutsättningar och människors behov

Samla in underlag - Naturvårdsverket (naturvardsverket.se)

Kommentar Lst sthlm: Här skulle det vara mycket värdefullt med en nationell standard för databaser för att samla kort info om alla analyser/modelleringar som ex NVIer eller ekologiska spridningsanalyser som görs lokalt, kommunalt och mellankommunalt. Stockholms läns kommuner efterfrågar en gemensam regional databas som med fördel skulle kunna vara nationell.

viktigt att ha klart för sig hur underlagenen är framtagna och vad de är lämpliga att använda till (skala, felmarginaler etc).

8. BILAGA 2 - SAMMANSTÄLLNING AV TEMAKARTOR OCH STRUKTURBILDER

Under utveckling.
Planeras för en fördjupad arbetsgrupp,
Utveckla beskrivning, metoder, underlag

Bevarande av den biologiska mångfalden (Basnivå).

- skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda naturområden och strukturer utifrån biologisk mångfald och ekologiska samband/ekologisk konnektivitet (lokalt, regionalt och nationellt skyddsvärda naturtyper och arter, viktiga samband att värna om mm). (B) (Analys kartskikt B1.4 och B1.5)

- Brister på naturtyper/arter. Bristande samband (konnektivitet) eller för små enheter i landskapet och samband mellan grönområden som skulle behöva stärkas utifrån biologisk mångfald. (TB) (Analys av B 1.4, B15, B1.2)

Tilläggsnivå:

- Brister på eller hot mot naturtyper/arter. Bristande samband (konnektivitet) eller för små enheter i landskapet och samband mellan grönområden som skulle behöva stärkas utifrån biologisk mångfald. Företeelser som påverkar biologisk mångfald negativt, tex kända områden med invasiva arter. (T) (Analys av B 1.4, B15, B1.2, T1.1, T1.2, T1.3)

- Områden särskilt viktiga för goda pollineringsmöjligheter, inklusive bristområden och brister i sammanhängande miljöer. (T) (exempelbild Södertälje pollineringsplan) (Analys B1.2, B1.5, T.1, T1.3)

- Områden särskilt viktiga för att gynnar växter och djur som främjar skadereglering, inklusive bristområden och brister i sammanhängande miljöer. (T) (Analys B1.2, B1.4, B1.5, T.1, T1.3)

Klimatanpassning (Basnivå)

- Områden särskilt viktiga för dagvattenhantering, inklusive bristområden (B). (analys av B1.2, B1.6, B2.1)

Tilläggsnivå:

- Områden viktiga för att motverka värmeöar, främja jämnt klimat och vindskydd i utsatta lägen, inklusive bristområden. (T) kan även presenteras under hälsa och välbefinnande. (analys B1.1, B1.2, T2.1)

Människors hälsa och välbefinnande (Basnivå)

- Områden med natur- och kulturmiljöer som främja olika typer av rekreationsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan, (B) (Analys B4.1, B4.2)

- Områden viktiga för att säkerställa historiska miljöer, gröna miljöer med betydelse för bebyggelsestrukturens karaktär och objekt med lokal identiteten eller särskilt historiskt värde utifrån såväl ett lokalt, regionalt som nationellt perspektiv (B) (Analys B4.1, B4.2)

- Områden viktiga för att säkerställa lokal, regional och nationell mat-, dricksvatten- och råvaruförsörjning (B) (analys B1.2, B3.1, B3.2, B3.3, B3.4).

Tilläggsnivå:

- Tillgång och brist på områden med natur- och kulturmiljöer för att främja olika typer av folkhälso- och friluftsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan (T) (Analys B4.1, B4.2, T4.2, T4.3, T4.4, T4.5)

- Tillgång och brist på områden natur- och kulturmiljöer inom tätorten som främja olika typer av rekreationsvärden, bidra till förståelse för ekosystemens samband och dess betydelse för människan liksom områden med brist på dessa (T) (Analys B4.1, B4.2, T4.1, T4.2, T4.3, T4.4, T4.5)

- Framträdande landskapskaraktärer att värna och utveckla (T) (Analys B4.1, B4.2, T4.6)

- Områden med betydelse för god ljudmiljö liksom tysta områden, inklusive bristområden. (T) (B1.2, T4.5)

- Områden med betydelse för god luftkvalitet (T) (B1.2, T2.4)

- Områden viktiga för att motverka värmeöar, främja jämnt klimat och vindskydd i utsatta lägen, inklusive bristområden. (T) kan även presenteras under klimatanpassning. (analys B1.1, B1.2, T2.1)

Kluster av kartlagda värden (Basnivå)

- Områden med flera ekosystemtjänster, där områden som inhyser flera värden på samma yta, kan visa på ett högre värde i sig. Områden med inga eller få ekosystemtjänster, kan visa på områden som kan utvecklas genom åtgärdsprogram (B) (särskilt bra till ÖP, exempelbild Upplands Väsby avsnitt 9?). (analys kartskikt från samtliga Block)

Hej!

Härmed översänds ett förslag till Boverkets och Naturvårdsverkets vägledning för grönplanering. Syftet med detta utskick är kvalitetsgranskning och att få in synpunkter på vägledningens användbarhet och relevans samt samla goda exempel. Materialet skickas ut till kommunerna som ingår i vägledningens referensgrupp, samverkansgrupp (myndigheter och SKR), alla länsstyrelser samt ett antal regioner (Skåne, Stockholm, Sörmland). För att vi ska kunna fånga in grönplaneringens komplexitet och olika aspekter ser vi gärna att ni samlar in synpunkter från flera delar av er organisation.

Bakgrund
Boverket och Naturvårdsverket arbetar tillsammans med att ta fram en vägledning för grönplanering. Arbetet bedrivs som en samverkansåtgärd inom Rådet för hållbara städer. Målet med projektet är att ta fram en konkret och användarvänlig vägledning om som kan användas i planering, byggande, förvaltning och utveckling av befintlig grönstruktur.

Om materialet
Vägledningen består av två dokument som har lite olika format på grund av hur vi tänker publicera dem:

- Vägledning för grönplanering – ett manus till webbtexter på PBL Kunskapsbanken, argument, lagstiftning, mål, utmaningar.
- Vägledning att ta fram en grönplan – ett manus till en pdf/storymap som beskriver process med konkreta arbetssätt och ställningstaganden kopplade till framtagandet av en grönplan.

Det här vill vi gärna ha synpunkter på:

- Vägledningen som helhet (båda dokumenten) – är det något som saknas för att kunna arbeta med vägledningen? Perspektiv som saknas eller behöver förstärkas?
- Begrepp i texten som behöver förklaras?
- Struktur och läsbarhet. Är det lätt att hitta det man söker?

Vi skulle också behöva er hjälp med:

- Korta beskrivningar av goda exempel på kartläggningar, dialog, grönplaner som kommuner har gjort med kort motivering och beskrivning.
- Länkar till fördjupningar – rapporter, webbplatser, kunskapsunderlag, planeringsunderlag

Vi önskar få in era synpunkter **senast fredagen den 4 juni**.

Skicka era svar till både Boverket och Naturvårdsverket till:
ulrika.akerlund@boverket.se och nicole.lindsjo@naturvardsverket.se

Med vänlig hälsning

Ulrika Åkerlund, projektledare Boverket

Nicole Lindsjö, projektledare Naturvårdsverket

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

MISSIV
2021-04-22

Ärendenummer:
Naturvårdsverket:
NV- 01883-21
Boverket:
1991/2021

Vägledning för grönplanering – förslag för synpunkter

Bakgrund

Boverket och Naturvårdsverket arbetar tillsammans med att ta fram en vägledning för grönplanering. Arbetet bedrivs som en samverkansåtgärd inom Rådet för hållbara städer. Målet med projektet är att ta fram en konkret och användarvänlig vägledning om som kan användas i planering, byggande, förvaltning och utveckling av befintlig grönstruktur.

Förslag för synpunkter

Härmed översänds ett förslag till Boverkets och Naturvårdsverkets vägledning för grönplanering. Syftet med detta utskick är kvalitetsgranskning och att få in synpunkter på vägledningens användbarhet och relevans samt samla goda exempel. Materialet skickas ut till kommunerna som ingår i vägledningens referensgrupp, samverkansgrupp (myndigheter och SKR), alla länsstyrelser samt ett antal regioner (Skåne, Stockholm, Sörmland och Västerbotten). För att vi ska kunna fånga in grönplaneringens komplexitet och olika aspekter ser vi gärna att ni samlar in synpunkter från flera delar av er organisation.

Om materialet

Vägledningen består av två dokument som har lite olika format på grund av hur vi tänker publicera dem:

- Vägledning för grönplanering – ett manus till webbtexter på PBL Kunskapsbanken, argument, lagstiftning, mål, utmaningar.
- Vägledning att ta fram en grönplan – ett manus till en pdf/storymap som beskriver process med konkreta arbetssätt och ställningstaganden kopplade till framtagandet av en grönplan.

BESÖK: STOCKHOLM – VIRKESVÄGEN 2
ÖSTERSUND – FORSKARENS VÄG 5, HUS UB
POST: 106 48 STOCKHOLM
TEL: 010-698 10 00
E-POST: REGISTRATOR@NATURVARDSVERKET.SE
INTERNET: WWW.NATURVARDSVERKET.SE

Det här vill vi gärna ha synpunkter på:

- Vägledningen som helhet (båda dokumenten) – är det något som saknas för att kunna arbeta med vägledningen? Perspektiv som saknas eller behöver förstärkas?
- Begrepp i texten som behöver förklaras?
- Struktur och läsbarhet. Är det lätt att hitta det man söker?

Vi skulle också behöva er hjälp med:

- Korta beskrivningar av goda exempel på kartläggningar, dialog, grönplaner som kommuner har gjort med kort motivering och beskrivning.
- Länkar till fördjupningar – rapporter, webbplatser, kunskapsunderlag, planeringsunderlag

Vi önskar få in era synpunkter senast **fredagen den 4 juni.**

Skicka era svar till både Boverket och Naturvårdsverket till:

ulrika.akerlund@boverket.se och nicole.lindsjo@naturvardsverket.se

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Ulrika Åkerlund, projektledare Boverket och

Nicole Lindsjö, projektledare Naturvårdsverket